

FATİHA SURESİ ÖRNEĞİNDEN HAREKETLE MİLLETİMİZİN KUR'AN-I KERİM İLE BÜTÜNLEŞMESİ VE TÜRK MİLLETİNİN İSTİKBALİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

ÖZET

Tebliğ üç kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısımda; Türk milletinin Kur'an-ı Kerim ile olan bütünleşmesi hususunda örnekler verilerek, besmele ve Kur'an-ı Kerim'den seçilen ayetlerdeki kelimeler üzerinde durularak bunların dilimize geçmesiyle alakalı örnekler verilmiştir.

1932 yılında başlanan ve 1937 yılına kadar olan, yabancı (Arapça ve Farsça kökenli) kelimelerin yasaklandığı devreyle alakalı açıklamalar yapılmıştır. Güneş Dil Teorisi olarak ifade edilen nazariye ile binlerce yıldan beri lisanımıza kazandırdığımız kelimelerin bir kısmını kaybetmekten kurtulmuş olsak da tek partili dönemde Türkçenin maruz kaldığı dil tahribatının günümüzde devam ettiğine dair değerlendirmeler yapılmıştır.

İkinci kısımda Kur'an-ı Kerim' ilk suresi olan Fatiha'yı teşkil eden kelimeler tespit edilmiştir. Bütün İslam dünyasında ve ülkemizde her daim okunan ve okumaya devam edilen bu Sure-i Celile'de mevcut olan, gerek lafız ve gerekse mana itibarıyla Türkçemize geçen kelimelere dikkat çekilmiştir. Yaptığımız tespite göre Fatiha suresinde bulunan kelimelerin % 90'nına yakını dilimize geçmiş ve halen kullanılmaktadır. Bu durum, Türk milletinin Kur'an-ı Kerim ile ayrılmaz bir bütün teşkil ettiğini gösteren temel bir göstergedir. Buradaki kullanılan "Türk" kavramının kültürel manada olduğu, ırkı ve ırkçılığı idealize etmediğini hatırlatmakta fayda vardır. Nitekim 15. Asırda Balkanlar başta olmak üzere Osmanlı'nın hâkimiyet tesis ettiği bölgelerde ihtida eden Hristiyanlar "Türk olduk" demekteydiler. Dolayısıyla "Türk" ifadesi ile kast edilen Müslüman ve Müslümanlıktır. 1932 yılında "dilde arılaştırma" veya "arı Türkçe" olarak ifade edilen tatbikata rağmen, Fatiha Suresindeki kelimelerin % 90'nının günlük hayatımızda halen kullanılması, iki yüz yıla yakın bir zamandır Türk-İslam kültürü üzerindeki tatbik edilen tahribata rağmen, milletimizin irfan seviyesinin yüksekliğini göstermektedir.

Üçüncü bölümde Türk milletinin istikbaliyle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç bölümünde tek partili dönemde idareci zümre ile halkın farklı İslam telakkisinin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik sonuçları üzerinde değerlendirme ve teklifler yapılmıştır. Bu tespitler zemininde İstanbul merkezli Türklüğün, hem İslam dünyasının hem de Türk dünyasının ümidi olduğu hususunda tahlillere yer verilmiştir.

FATİHA SURESİ ÖRNEĞİNDEN HAREKETLE MİLLETİMİZİN KUR'AN-I KERİM İLE BÜTÜNLEŞMESİ VE TÜRK MİLLETİNİN İSTİKBALİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER	1
ÖZET	1
GİRİŞ	2
DİL TOPLUM VE KÜLTÜR	3

İSLAMİYET VE TÜRK MİLLETİ	5
Meal ve Tercüme Farkı	5
Besmele Türk Milletinin İliklerine İşlemiştir	6
Türk Milleti Kur'an-ı Kerim ile Bütünleşmiştir	6
“Osmanlıca” (Yüksek Türkçe) Meselesi	8
DİLİMİZE TATBİK EDİLEN TASFİYE HAREKETİ	9
Tasfiye Hareketine Gelen Safha	9
Türkçenin Devlet Dili Haline Gelmesi	10
Dilde Tasfiye Dönemi	11
Tasfiye Hareketi Nasıl Başladı?	12
Tasfiyecilerin İddiası: “Halkın Seviyesine İnmek”	12
Meselenin Özünde Kur'an'dan Uzaklaşmak Vardır	13
Tek Partili Dönemin Sonlarına Doğru Türkçemizin Düştüğü Vaziyet	16
Tasfiyeci Anlayış Devam Etseydi Ne olurdu?	18
Güneş Dil Teorisi	19
FATİHA SURESİ	20
Fatiha Suresinden Türkçeye Geçmiş Kelimeler	21
TÜRK MİLLETİNİN İSTİKBALİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER	25
Darbeler ve Darbe Teşebbüsleri 1950'den İtibaren Başlamıştır	25
Dilde Tasfiye Uygulaması Toplumun Alzheimer Yapmıştır	26
Türk Milletinin İslamiyet ile Şereflenmesi Türklük Şuurunu Kristalize etmiştir	26
Türk Milleti İslamiyet'i Yaşama Hususunda Samimi Ve Kararlıdır	27
Türk Milletini Diğer Müslüman Milletlerden Farklı Kılan Meziyetleri Vardır	27
Türk Milleti Kur'an-ı Kerim ile Bütünleşmiştir	28
SONUÇ	28
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	29

GİRİŞ

İnsan vücudundaki hayatın merkezi kalp, sosyal bünyedeki akışın merkezini milli şuur teşkil eder. Milli şuur oluşturulan temel unsurdan biri dildir. Dil, canlıdır ve mütemadiyen inkişaf eder. Temasa geçtiği kültürlerle kelime alış verişinde bulunur. Aşırı yabancı kelime düşmanlığı nasıl bir dil taassubu ise dilimizde mevcut olan kelimeler varken Avrupa dillerinden kelime almak, Peyami Safa'nın ifadesiyle “züppeliktir”.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla İslam dünyasında en çok tekrar edilen ve en çok okunanlar arasında, lafzatullah (Allah CC'nin ismi) ve sevgili peygamberimizin adını istisna edersek, ilk sırayı besmele ikinci sırayı Fatiha suresi alır. Her Müslüman sadece ibadet ederken değil, her işine başlarken de besmele çeker. Şüphesiz bütün Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'e ve sevgili peygamberimize hürmetin en yüksekini gösterirler. Fakat Türk milletinin İslamiyet ile olan münasebeti diğer milletlerden bazı yönleriyle farklıdır. Bunlardan biri Kur'an-ı

Kerim'deki kelimelerin büyük bir çoğunluğunun lafzen ve anlam bakımından aynen Türkçeye geçmesidir. Bu durum, Türk milletinin Kur'an ile bütünleşmesinin tabii bir sonucudur. Kur'an-ı Kerim'de bulunan kelimelerin Türkçeye geçtiği hususunda bildiğimiz kadarıyla bir araştırma mevcut değildir. Fakat bizim yapabildiğimiz tespitlere göre, Kur'an-ı Kerim'deki bütün ayetlerden her birinden en az iki kelime, şu anda Türkçede kullanılmaktadır.

İlgili bölümde izah edileceği üzere Fatiha suresiyle birlikte besmelede bulunan ve Türkçeye geçen kelimeler vardır. Besmeledeki bütün kelimeler hem lafzen hem de mana itibarıyla tamamen Türkçeye geçmiştir ve halen günümüzde kullanılmaktadır. 1928 yılına kadar imla bakımında da Türkçede kullanılmaktaydı. Harf inkılabı sebebiyle artık günümüzde imla bakımından değil ama lafzen ve anlam bakımından günlük lisanda kullanılmaktadır.

Yukarıda Kur'an-ı Kerim'in bütün ayetlerinden en az iki kelimenin halen günümüzde Türkçede kullanılmakta olduğunu ifade etmiştik. Mesela her ayette mutlaka var olan “ve” (vav) atf harfi veya Türkçedeki ifadesiyle iki kelime arasında “bağlaç” vazifesini yerine getiren ifade, lisanımıza Kur'an-ı Kerim'den intikal etmiştir. Hem lafzen yani Kur'an'daki okunduğu şekliyle, hem de mana itibarıyla yani iki kelime veya iki cümle arasında “bağlaç” vazifesini yapmak itibarıyla aynıdır. Dolayısıyla “ve” kelimesi Kur'an'dan Türkçeye geçmiştir. Yakın tarihimizde bazı yazarlar, Kur'an-ı Kerim'e olan mesafesi sebebiyle yazılarında hiçbir zaman “ve” kelimesini kullanmamıştır. Nurullah Ataç buna örnektir¹.

İslamiyet'in etrafında çelik bir duvar gibi çevirerek O'na kalkan olan İmam-ı Azam, İmam-ı Maturidi, İmam-ı Buhari, Bahaeddin-i Buhari vb âlimlerin ve talebelerinin kökeni araştırıldığında Türk oldukları görülmüştür. Denilebilir ki, Türkler tarih boyunca sadece Müslüman değildiler, onlar aynı zamanda İslam'ı temsil mevkiinde olmuşlardır.

DİL TOPLUM VE KÜLTÜR

Toplumu oluşturan en önemli zemin sosyal yapıdır. Sosyal yapı canlı bir organizma gibidir. Bu yapının en önemli unsuru ferttir². Ferdi öne çıkarıcı ve onu mümtaz kılan özellik dildir. O halde toplumun sosyalleşmesinde temel unsurlardan birinin dil olduğu ifade edilebilir. Dil, toplumda sadece anlık iletişimi sağlamakla kalmaz aynı zamanda, toplumun varlık sebebi olan kültürü nesilden nesile intikaline imkân sağlar. Meselenin bu yönüyle kültür, bir milletin varlığı ve devamlılığı hususunda kilit rol oynar. Kültür kavramı içinde bilgi, sanat, ahlak, hukuk, örf ve adetler yer alır. Kültürün kazanılması ve muhafazası biyolojik değil sosyal bir vetire (süreç) ile olur. Kültürün bu özelliği sebebiyle ona “toplum mirası” veya “sosyal miras” denilmiştir. “Toplum mirası” olan kültürün genç nesillere nakledilmesinde eğitim, en başta gelen vasıtalarındandır. Yetişkin nesiller tarafından genç dimağlara uygulanan planlı programa eğitim denilmektedir³.

Yukarıda da ifade edildiği üzere bir toplumun varlığı ve devamlılığı kültürün muhafazasıyla mümkündür. Sonraki nesiller, önceki nesillerin daima devamı olduklarının şuurunda oldukça bu devamlılık mümkün olabilir. Bahse konu devamlılığın sağlanmasının temel şartı, sonraki neslin, kazanılmış olan kültürü

¹ <http://www.bakimliyiz.com/turkce-ve-edebiyat/70641-nurullah-atac-biyografisi.html>(04.02.2018 (22:54)

² Mustafa Erkal, **Sosyoloji (Toplumbilim)**, KTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Yayınları, Trabzon 1982, s. 83

³ Erkal, age, 49.

muhafaza etmesiyle mümkündür. Muhafaza edilen kültürün güncellenmesi, toplumun varlık sebebinin devamlılığı hususunda bir emniyet supabı olarak görülür⁴.

Kültürel birikim veya sosyo-kültürel müktesebat sistematik bir sosyal dokümandır. Bu yönüyle kültür, yukarıda da ifade edildiği gibi bilgiyi, sanatı, ahlakı, hukuku, örf ve âdetleri ihtiva eder⁵. Sosyal yapıda zaman içinde farklılıklar olabilir ama bünyede devamlılığı temin eden bir ana omurga daima vardır. Bunu bir yolcu gemisi örneğiyle açıklamak mümkündür. Bu örneğe göre, geminin içinde işlerin yürütülmesi için meslekî bir iş bölümü ve işbirliği olacaktır. Bunun yanında farklı fonksiyonları yerine getiren makineler, araç ve gereçler de yer alacaktır. Bu yapıyı oluşturan büyük bir kitle vardır ki, ona yolcu diyoruz. Yapı yıllarca aynı kalmasına aynı işi yapan unsurlardan oluşmasına rağmen, gemi personeli (ölüm, emeklilik, istifa vb) ve yolcular değişir ama yapı devam eder⁶.

Sosyal yapıyla ilgili çalışma yapan fikir adamlarından birisi Ferdinand de Saussure'dür (1857-1913). Saussure' e göre sosyal sistemi oluşturan temel öğelerden birisi dildir. Çünkü dil, kendi öz düzeni olan bir sistem ve sosyal gerçekliğin bizatihi ifadesidir. İçtimai bünye öz benliğini ancak dilde bulabilir⁷. Aynı konu üzerinde Levy Strauss (1829-1902) da çalışmalar yapmıştır. Ona göre dil toplumsal bünyenin bizatihi kendisi olduğu gibi ayrıca dildeki fonetiğin (ses düzeninin) de toplumsal zeminde bir yansıması vardır. Her toplumda iyi-kötü, siyah-beyaz, acı-tatlı, alış-veriş, selam-kelam ve sağ-sol gibi ikili kategorik ifadelere rastlanır. Bu ikilemelerde kelimelerin sıralanış şekli, ilgili toplum hakkında sosyo-kültürel açıdan yorum yapma imkânı verir. Yukarıda verilen ikilemelerde kelimelerin yer değiştirmesi toplum tarafından yadırganır. Mesela kelam-selam, sol-sağ, kötü-iyi, beyaz-siyah, tatlı-acı şeklinde ifade edilmesi durumunda bu ikilemler toplum tarafından daha anlamlı bulunmaz.

Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi; ikili söylemde kelimelerin yer değiştirmesiyle bahse konu ifadelerin daha az anlamlı bulunmasının gerekçesi ne olabilir? Bu sorumuzun cevabını toplumun beslendiği sosyo-kültürel kaynaklarda bulmak mümkündür. Hatırlanacağı gibi kültürümüzü besleyen en önemli unsurlardan birisi İslamiyet'tir. Bu çerçevede Peygamberimizin söz ve hareketleri bizim hayatımızın her yönünü şekillendirmiştir. "Selam-kelam" ikileminin kaynağı olarak Peygamberimizin "kelamdan önce selam vardır" hadisi referans teşkil eder⁸. "Sağ-sol" kavramı içinde aynı değerlendirmeyi yapmak mümkündür. İslam geleneğinde "sağ" kavramı önemsenmiş, tercih ve teşvik edilmiştir. "İyi-kötü" ve "siyah-beyaz" ikilemeleri de aynı kategoride değerlendirilebilir. Bu örneklerden anlaşılacağı üzere, dilde kelimelerin sıralanışı bile önemlidir. Kelimelerin yerlerinin bile değiştirilmesi kültürel ahengimize zarar verebilir. Aynı husus atasözlerimiz için de geçerlidir. Yani atasözlerimizin de büyük bir çoğunluğu inancımızı referans alarak söylenmiştir.

Yukarıda izahı yapılmaya çalışılan kültürel yapının ideal şekilde güncellenmesi ve devamlılığında ihtiyaç duyulan unsurların başında tarih şuuru gelmektedir. Tarih şuuru sosyologlar şöyle tanımlamaktadırlar; *"Bir milletin, olmakta ve olacak olanı kavrayabilmesi için olmuş olanın uzun tarihi hakkında toplu ve açık bir bilgiye sahip olmasına tarih şuuru denir. Bu şuuru, olmuş olanı kendisine aksettiren bir mihraktır. Her millet, bu mihraka bir aynaya bakar gibi bakar. Orada kendisini görür. Benliğini ve kendi oluşunu kavrar. Varlığının*

⁴ Erkal, age, 65-66.

⁵ Erkal, age, s. 65

⁶ Erkal, age, 84.

⁷ [https://tr.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_de_Saussure\(31 Ağustos 2015\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_de_Saussure(31_Ağustos_2015)).

⁸ Câmi'us-Sağir, Hadis No: 4842 (Mehmet Eminoglu, **Konya Karatay Medresesi Yazı İncileri**, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya 2013, s. 34'den naklen)

manasını ve ülkü istikametini sezer"⁹. Tarih şuurunun dil vasıtasıyla elde edileceği dikkate alınır, kültürümüzün taşıyıcısı konumunda olan dil ve kavramların önemi anlaşılır.

İSLAMİYET VE TÜRK MİLLETİ

On birinci asır itibariyle Türk dünyasının büyük bir çoğunluğu Müslüman olmuştur. Türk milletinin İslamiyet'i kabulden sonra İranlılar ile karşılaşmaları sebebiyle dinî kavramların çoğu Farsçadan gelmiştir. Namaz, oruç, peygamber, hac ve ziyaret gibi kelimeler buna örnek teşkil eder. Son iki kelime (hac ve ziyaret) Arapça olsa da bu kelimeler de Farsçada da kullanılmaktadır¹⁰.

Arapçanın çok zengin bir lisan olması, milletimizin yeni bir medeniyetle karşılaşması ve samimiyetle İslamiyet'i benimsemesi sebebiyle bu dilden ihtiyaç duyulan pek çok sayıda kelime Türkçemize intikal etmiştir. Atalarımızın Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri dilimize dâhil etmelerinin temel sebebi, ümmet-i Muhammed'e dâhil olmak şuurunun yanında lisanımızın ihtiyacıyla alakalıdır. Türkçenin Arapça ve Farsça kadar zengin olmadığı gerçeğinden hareketle lisanımız olan Türkçenin zenginleştirilmesi her şuurlu Türk'ün vazifesi olduğundan atalarımız dilimizin zenginleşmesi hususunda gayret içinde olmuşlardır.

İslamiyet ve Türklük Şuru

11. Asırda Türk milletinin hemen hemen tamamının Müslüman olmasıyla ümmet-i Muhammed'e dâhil olmak şuru, Türklük anlayışını yok etmemiş kristalize etmiştir. İslam'dan önce Türk milletinde cihangir anlayışı vardı. Bu anlayış İslam'dan sonra da "İlay-ı kelimetullah" şeklinde devam etmiştir. Bilindiği gibi İslam'da ırk gerçeği vardır fakat ırkçılık yoktur. İslamiyet'i samimi olarak benimsemiş olan atalarımız ehl-i sünnet çizgisi içinde Müslüman olmayı tercih etmişlerdir. Mesela Osmanlı'nın devlet dili Türkçedir ve medreselerde tahsil lisanı da Türkçedir. Keza Osmanlı'da hükümdar olmanın ön şartı Kayı boyuna mensup olmaktır. Bu yönüyle Türklük şuru devam etmiştir. Buradaki temel kriter İslamî ölçüdür.

Meal ve Tercüme Farkı

Öncelikle ve ehemmiyetle ifade etmeliyiz ki, hiçbir lisan başka dile aynen tercüme edilemez. Kur'an-ı Kerim ise iki sebepten dolayı başka bir dile aynen tercümesi asla mümkün değildir. Birinci sebep kelimelerin ilahi olması sebebiyledir. İkinci sebep, Kur'an-ı Kerim Arapça lisan üzerine inzal olmuştur. Herkesçe bilinmektedir ki, dünyada en zengin dil Arapçadır. Bu iki sebepten dolayı taşıdığı mana itibariyle Kur'an-ı Kerim başka bir lisana aynen tercüme edilemez.

Kur'an-ı Kerim'in başka bir lisana aynen tercüme edilememesi, O'nun anlaşılamayacak veya anlaşılmasını anlamına mı gelmektedir? Elbette ki hayır. Kur'an-ı Kerim'in başka bir lisana aynen tercümesi teknik olarak mümkün olmadığından, kitabullahın başka dillere intikal ettirilmeye çalışılmasına "meal" denilmektedir. Meal, takribî mana demektir. Yani "anlaşıldığı kadarıyla" veya hangi lisana intikal ettiriliyorsa o dilin kavrayabildiği kadarıyla Kur'an-ı Kerim'in insanların idrakine takdim edilmesidir.

Önemine binaen hatırlatmalıyız ki, meal asla Kur'an-ı Kerim yerine geçemez. Meal okumak Kur'an-ı Kerim okumak anlamına gelmez. Kur'an-ı Kerim'in yüce manasını anlamaya çalışmak bakımından meal ile

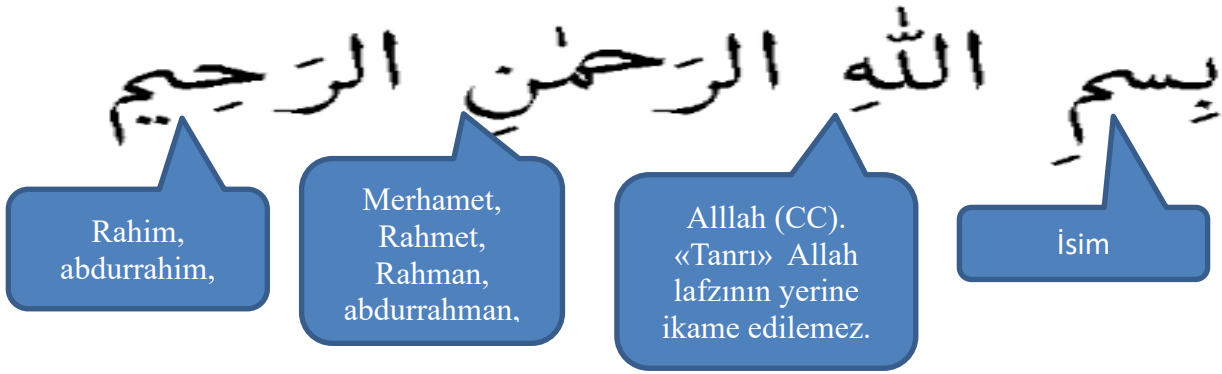
⁹ Erkal, age, 21-22.

¹⁰ Geoffrey Lewis (Ter:Mehmet Fatih Uslu), **Trajik Başarı Türk Dil Reformu**, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 21.

birlikte tefsirin okunması güzel bir davranıştır ve bu seçici olmak kaydıyla yapılmalıdır. Ancak ibadet olan husus, Kur'an-ı Kerim'in mealini okumak değil, aslını yüzünden veya ezbere okumaktır.

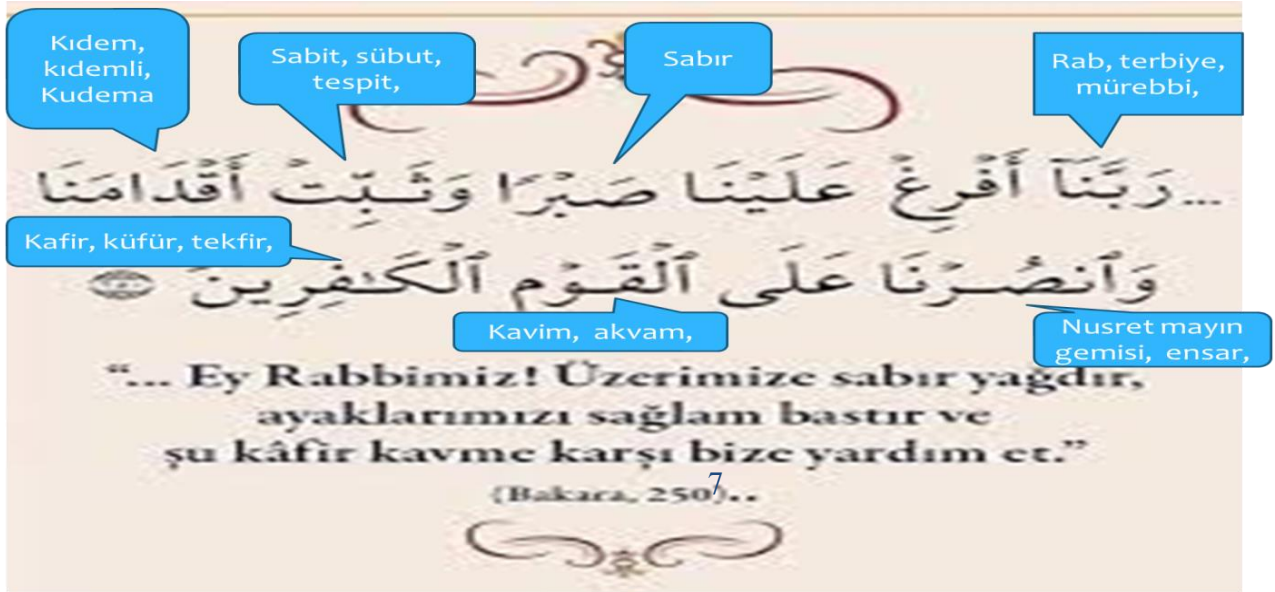
Besmele Türk Milletinin İliklerine İşlemiştir

İslam dünyasında lafzallah ve peygamberimizin adından sonra en çok tekrarlanan kelime «besmele» ve «Fatiha» suresidir. Bu kadar sıkça kullanımın tabii bir sonucu olarak besmeledeki bütün kelimeler lafzen ve mana bakımından Türkçeye geçmiştir. Halen günümüzde kullanılmaktadır. Besmelede dört kelime vardır ve bunların tamamı Türkçeye geçmiştir.

Türk Milleti Kur'an-ı Kerim ile Bütünleşmiştir

Her ayetten en az iki kelime Türkçeye orijinal haliyle geçmiştir. Kur'an-ı Kerim'in hangi ayetini alırsak alalım hepsinden dilimize kelime intikal etmiştir. Biz Bakara suresinden bir ayet ile Kur'an-e Kerim'in son suresi olan Nas suresini örnek olarak aldık. Aşağıda görüldüğü gibi Bakara suresinin 250. Ayetinde on kelime vardır. Bu on kelimedenden 7'si Türkçeye geçmiştir.

Örnek olarak aldığımız bu ayette dilimize geçen kelimeler şöyledir;

“Rabbe-nâ”, “Ey bizim Rabbimiz” demektir. “Nâ” zamirdir ve “biz” demektir. “Rab” kelimesi dilimize geçmiştir ve “Terbiye”, “mürebbi” (terbiye edici) kelimeleriyle aynı kökten gelir.

“Sabren”, “sabır” demektir. Dilimizde “sabır” kelimesi kullanılmaktadır.

“ Ve sebbit”, ”ve” kelimesi bağlaçtır. “sebbit”, “sabit kıl” demektir. “Sebbit” kelimesiyle “sabit”, “Sübut” ve “tespit” kelimeleri aynı kökten gelir.

“Akdâme-nâ”, “ayaklarımızı” demektir. “Akdâm” kelimesiyle “kıdem”, “kudüm” ve “küdemâ” kelimesi aynı kökten gelir.

“Vensur-nâ” kelimesinde “ve” bağlaçtır. “Unsur-nâ” kelimesinde “nâ” zamirdir ve “biz” demektir. “unsur” “bize yardım et” demektir. “Unsur” kelimesiyle “Nusret”, “ensar” kelimeleri aynı kökten gelir.

“Kavm” “insan topluluğu” demektir. “Akvam” kelimesiyle aynı kökten gelir.

“Kafirın”, “kafir” kelimesinin çoğuludur ve “kafirler” demektir. “Kafir” kelimesiyle “tekfir” ve “küfür” aynı kökten gelir.

Görüldüğü gibi örnek olarak seçtiğimiz Bakara suresinin 250. Ayetinde mevcut olan 10 kelimedenden 7’si hem telaffuz hem de anlam bakımından tamamen dilimize geçmiştir.

Şerir, şer, İnsan, nas, nisa, müennes, İlah, ilahiyat, ilahe, Melik, malik, emlak, mülk, İnsan, nas, Rab, mürebbi, terbiye, İstiâze, Kavi, mukavele, O sinsi vesvesecinin şerrinden, De ki: Sığınırım ben insanların Rabbine, Sadır (göğüs), Cinnet getirmek, Mecnun, Cin, Vesvese, Vesvese, وَالنَّاسِ (6)

Nas suresinde bulunan ve dilimize geçmiş olan kelimeler şunlardır;

“Gul” “sen söyle” demektir. Bu kelimeyle “kavi” ve “mukavele” aynı kökten gelir.

“Euzu” “ben sığınırım” demektir. Bu kelimeyle “istiâze” (sığınmak) kelimesiyle aynı köktendir. “Bi-rabbi” “rabbime” demektir. “Rab” kelimesiyle “mürebbiye” ve “terbiye” kelimesinin aynı kökten geldiğini daha önce açıklamıştık. “En-nas” “insanlar” demektir. Yani “insanların rabbine istiâze ederim, sığınırım” anlamına gelir. “Nas” kelimesiyle “insan” ve “nisyan” aynı kökten gelir.

“Melik-en-nas” “insanların hükümdarına sığınırım” demektir. “Melik” kelimesiyle “mülk”, “emlak” ve “malik” kelimeleri aynı kökten gelir. “İlahi-en-nas” “insanların ilahına sığınırım” demektir. “İlah” kelimesi Türkçede kullanılmaktadır. “Min şerri’l vesvesil-hannâs” “sinsi vesvesecinin şerrinden” demektir. “Vesvese” ve “şer” kelimeleri dilimizde kullanılmaktadır. “Ellezi yüvesvisü fi-sudüri-ennas” “insanların sadırlarına vesvese verenlerin şerrinden sığınırım” demektir. Buradaki “yüvesvisü” kelimesi, “vesvese” kelimesinin farklı bir versiyonudur (fiili müzari) ve “vesvese” kelimesiyle aynı kökten gelir. Türkçede bu şekilde kullanılmaz ama “vesvese” (fiili mazi) şekliyle kullanılır. “sudür” kelimesi “sadır” kelimesinin çoğuludur ve “sadırlar” demektir. “Sadır” bilindiği gibi “göğüs” demektir ve dilimizde kullanılmaktadır. “Min-el-cinneti ve’n-nas” “gerek cin ve gerekse insanlardan olanların” demektir. “Cinnet” kelimesi tamamen Türkçeye geçmiştir ve “delirmek” demektir. “Cinnet” kelimesiyle “cin” ve “mecnun” kelimesi aynı kökten gelir. Yani “cinlerle alakalı olan” demektir. Görüldüğü gibi nas suresinde mevcut olan 15 kelimenin biri hariç tamamen dilimize geçmiş bulunmaktadır. Türkçeye geçmemiş olan kelime “hannas’tır”.

“Osmanlıca” (Yüksek Türkçe) Meselesi

“Osmanlıca” olarak ifade edilen lisan aslında Osmanlı Devleti döneminde kullanılan Türkçedir. Osmanlı’nın kullandığı dil, bir cihangir devlet lisanıdır. Cihangir devlet, büyük devlet tipidir. Cihangir devlette farklı etnik unsurlar olduğundan bir üst dil kullanılması zaruridir. Bu mecburiyetten hareketle Osmanlı’da kullanılan lisan, Türkçe-Arapça ve Farsça esas olmak üzere diğer mevcut dillerin terkiibinden oluşmuştur ki, buna “Osmanlıca” denilmektedir. Osmanlı Devleti’nde gayrimüslim unsurların kullandıkları kelimeler de Osmanlıca olarak ifade edilen dilde vardır. Mesela “efendi” kelimesi Rumcadır. “İskele”, “fasulye”, “domates”, “patates”, “iskele” kelimeleri Latince dir.

Osmanlıcanın bir imparatorluk (cihangir devlet) dili olduğu gerçeğinden hareketle hem idari bir lisan hem de edebi bir dil olduğu görülmektedir. G. Lewis bu hususta tezatlı bir değerlendirme yapıyor ve diyor ki, “Sıradan insanlar resmi görevlilerle ilişkiye geçmek zorunda oldukları zamanlarda ne yapacaklarını bilemez bir hale geliyor”¹¹. Yazar burada kendi kendisiyle tezada düşmektedir. Şöyle ki, Osmanlıca’yı “idari ve edebî bir dil” şeklinde tarif ettikten bir cümle sonra, “sıradan insanların” bu edebî dilde “zorlandıklarını” söylemektedir¹². İfade etmeye gerek yoktur ki, edebî dil, “sıradan insanların” bilmesi gereken bir lisan değildir. Ayrıca “sıradan” insanlar olarak ifade edilen kişilerin edebî dili bilmemeleri bir nâkise (eksiklik) değildir.

“Ve” Bağlacı Kur’an-ı Kerim’den Türkçeye Geçmiştir

«Ve» harfî, Arapça ’da kullanıldığı şekliyle Türkçede kullanılmaktadır. İslam öncesinde metinlerde «ve» bağlacı yoktur. Bunun yerine «dahi, daki» gibi kelimeler kullanılmaktaydı.

¹¹ Lewis, age, s. 24-25.

¹² Lewis, age, s. 24-25.

DİLİMİZE TATBİK EDİLEN TASFİYE HAREKETİ

Tasfiye Hareketine Gelen Safha

Dilde tasfiye hareketi 1928 yılında uygulamaya konulan Latin alfabesinin mütemmim cüz'üdür. Lewis'in ifadesiyle; geçmişe karşı bu büyük engelin dikilmesi, dil reformu için yeni ve görülmemiş bir fırsat meydana getirdi. Ve tâ başından beri bu fırsattan faydalanma niyeti açık hale geldi¹³.

Dilde tasfiye teşebbüsleri "Türkçeleştirme" iddialarıyla gündeme gelmiştir. "Arılaştırma" olarak da ifade edilen lisan tasfiye çalışmasını yapanların iddiasına göre Türk tarihinde Türkçenin devlet dili olması hususunda ilk teşebbüs Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından başlatılmıştır. Karamanoğlu Mehmet Bey'in 1277'de saray ve hükümet dairelerinde Türkçeden başka bir lisanın konuşulmayacağına dair fermanı tartışmalıdır. Osman Turan hocanın belirttiğine göre; Karamanoğlu Mehmet Bey, 1277'de ilk defa Konya'yı işgal edince yukarıda ifade edilen fermanı yayınlamıştır. Ancak kısa bir süre sonra Karamanoğullarının Konya'dan çıkarılması üzerine bu karar uygulanmamıştır. Daha sonraki tarihlerde Karamanoğullarının Konya'ya dönüşlerinde ve devletin devamında Türkçenin devlet dili olarak tatbik edilmediği bilinmektedir. Daha önemlisi, Karamanoğlu Mehmet Bey'in bu teşebbüsünün temelinde milli duygularla hareket etmekten ziyade yeterli kültürel donanıma haiz olmadığı hususudur. Yani Karamanoğlu Mehmet Bey, milli hassasiyetten ziyade Türkçeden başka dil bilmediğinden Arapça ve Farsçayı yasaklamıştır¹⁴.

13. yüzyılın sonlarına kadar götürülen, Osmanlı'nın son döneminde ısrarla gündeme getirilen ve Cumhuriyetin ilk yıllarında en yoğun şekilde yaşanan dil alakalı münakaşalar ana hatlarıyla üç devreye ayırmak mümkündür. Birinci devre 13. yüzyılda başlayıp 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan dönemdir. Bu dönemde Yunus Emre, Karamanoğlu Mehmet Bey, Ali Şir Nevaî, Şah İsmail, Aydınli Visali, Tatavlı Mahremî ve Edirneli Nazmi gibi şair ve devlet adamları tarafından kullanılan Türkçe ile ilgili değerlendirmelerdir¹⁵. Bu devrede Türkçeyi en etkili kullanan Yunus Emre olmuş ve halen de günümüzde kullanılmaktadır. Onun şiirleri insanlarımız tarafından asırlarca ilahi aşkın ve insanlık sevgisinin kaynağı olmuştur. Bu devrede İslam dünyası içinde Osmanlı Türklerinin edebiyatları yükselmiştir ve Osmanlı Türkçesi Göktürk, Uygur, Karahanlı döneminin kültürel hususiyetlerini taşır. Bu dönemin lisanı, ilk İslamî Kur'an mealleri ve Türkçe eserleriyle gelişen bir yazı dilinin son halkasıdır. Durum böyle olmakla birlikte Orta Asya (Türkistan) Türkçesi geleneği kesilmiş ve Anadolu'da başlayan edebiyat ve kültür dili bu zemin üzerinde inşa edilmiştir. Osmanlılar Türkçenin muhafazası ve geliştirilmesi çerçevesinde İslamiyet'i kabul eden Hristiyan unsurların Türkçe konuşmaları yönünde yönlendirmeler yapmışlardır. Nitekim bazı Osmanlı âlimleri yeni Müslümanlığı kabul edenlerin eski dillerini terk etmeleri konusunda bazı fetvalar vererek bir kısım cezalarla Türkçenin kullanımı konusunda hassasiyet göstermişlerdir. Bu çerçevede olmak üzere Osmanlı Türkü çok zenginleşen Türkçenin kudret ve güzelliğini muhafaza etmiştir. Bozuk Türkçe konuşan Rum, Ermeni ve Yahudi gibi bir kısım Rumeli şivelerini Karagöz dili ve sahne sanatı ile hicvetmiş olması bu siyasetin göstergelerindedir¹⁶.

13. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında gerek yazar ve şairlerin gerekse devletin benimsediği siyaset Türkçenin zenginleştirilmesi olarak ifade edilebilir. Karamanoğlu Mehmet Bey'in yayınladığı ifade edilen

¹³ Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, s. 428.

¹⁴ Turan, **Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi**, C. II, s. 27.

¹⁵ Lewis, age, s. 28.

¹⁶ Turan, age, C. 2, s. 28.

“Devlet dairelerinde Türkçe konuşulsun” şeklindeki ferman hem çok kısa süreli olmuş hem de millî bir maksat takip etmekten daha ziyade kültürel seviye ile alakalı şekilde değerlendirmek daha makuldür. Yunus Emre’nin kullandığı Türkçe halen günümüzde de etkisini devam ettirmektedir. Bu tespitlere istinaden denilebilir ki, 13-19. yüzyıllar arasındaki dönemde Türkçenin zenginleştirilmesi ve muhafazası yönünde bir eğilim benimsenmiştir.

İkinci devre 19. asrın ikinci yarısıyla 20. asrın başlarını içine almaktadır. Bu devrede Abdullah Ramiz Paşa (1768-1812), Ziya Paşa (1825-1880), Namık Kemal (1840-1888), Ali Suavi (1838-1878), Ahmet Mithat (1844-1912), Süleyman Hüsnü Paşa (1838-1892), Ahmet Cevdet Paşa (1822-1895) ve Fuat Efendi (1815-1868) gibi yazar ve şairler öne çıkmaktadır. Bu dönemde Türkçenin sadeleştirilmesi yönünde eğilimler kendini hissettirmeye başlamıştır. 1876 Teşkilat-ı Esasiye kanununun 18. maddesinde resmi dilin Türkçe olduğu belirtilmiştir. Teşkilat-ı esasiye kanununa konulan bu maddenin varlığı, söz konusu tarihten (1876) önce devlet dilinin Türkçe olmadığı şeklinde anlaşılmalıdır. Osmanlı Devleti’nde resmi dil daima Türkçe olmuştur. Osmanlı medreselerinde tedrisat dili de Türkçedir. 18. asrın ikinci yarısında gündeme getirilen husus, cümle yapısında mevcut olan Arapça ve Farsça izafetlere (tamlamalara) itiraz edilmektedir. Ahmet Mithat Efendi izafetle kullanılan bazı terimlerin yerine Türkçe terkiplerin kullanılması yönünde tercihte bulunmuştur. Mesela “ulum-i tabiiyye” (tabiat ilimleri) yerine “Tabii ilimler” ifadesini kullanmıştır. Bu dönemde Türkçe’nin grameri üzerine kitap çalışmaları yapılmıştır. Süleyman Hüsnü Paşa tarafından “İlm-i Sarf-i Türkî” (1874) (Türkçe Dilbilgisi), Abdullah Ramiz Paşa tarafından “Lisan-ı Osmanî’nin Kava’idini Hâvi Emsile-i Türkî” (1868) (Osmanlıca’nın Kaidelerini İçine Alan Türkçe Dilbilgisi), Ahmet Cevdet Paşa ile Fuat Efendi tarafından “Kavâ’id-i Türkiye (Türkçe’nin Kaideleri) gibi eserler kaleme alınmıştır¹⁷. İkinci devre için bir genelleme yapmak gerekirse; bu dönemde Türkçenin zenginleştirilmesinden vazgeçildiği ve Türkçeye kazanılmış terkip ve ifadeler yerine sadece Türkçe ile iktifa edilmesi yönünde bir tercih dikkatleri çekmektedir.

Türkçenin Devlet Dili Haline Gelmesi

Türk devlet geleneğinde dile çok önem verilmiştir. Dil, milletin varlık sebebi olarak görülmüş ve lisanın muhafazası hususunda en yüksek hassasiyet gösterilmiştir. Bir Çin kaynağında Çinlilerin hâkimiyeti altında kalan İşpara Han’ın Çin imparatoruna şunları söylediği ifade edilir; “*Oğlumu sarayınıza gönderiyorum. Size semavî men’şeden gelen atları her yıl takdim edecektir. Sabah akşam emrinizi bekleyeceğim. Fakat elbiselerimizin önlerini açmaya, dalgalanan saç örgülerimizi çözmeye, dilimizi değiştirmeye ve sizin kanunlarımızı kabul etmeye gelince örf ve adetlerimiz çok eski olduğu için onları bozmaya cesaret edemedim. Bütün milletimiz de aynı duyguya sahiptir*”¹⁸. Altıncı yüzyılda yaşamış olan Göktürk hakanlarından İşpara Han’ın bu sözlerinden, toplumun varlık sebebi olan kültürümüzün muhafazası ve devamlılığı üzerindeki hassasiyet açık biçimde görülmektedir.

Türkçenin devlet dili haline getirilmesi Osman Devleti’ne aittir. Osmanlı Devleti’nin kurucu iradesinde İslamiyet’in kristalize ettiği millî tarih şuuru en yüksek seviyede vardı. Osman Turan hocamızın tespit ettiği gibi; Osmanlılar kendi tarihlerini, Selçuklu, Büyük Selçuklu ve Karahanlı zinciri ile Oğuz hana bağlıyorlardı. Bu şuurun bir neticesi olarak Osmanlı Devleti’nde Türkçe resmi dil olarak kabul edilmiştir. Devletin bütün işlemlerinde ve yabancı devletlerle yazışmalarda Türkçe kullanılmıştır. Orhan Gazi (1281-1362) vakfiyelerini ilk

¹⁷ Lewis, Age, 32.

¹⁸ Osman Turan, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, C. I, Turan Neşriyat Yurdu Yayını, İstanbul- 1969, s. 89.

defa Türkçe yazdırmakla vakfiye yazı dilinin Arapça olması kuralı da kısmen değişmiştir¹⁹. Otuz altı Osmanlı Padişahının 17'si şairdir. Bu, lisanın çok iyi şekilde ve en üst seviyede kullanıldığını gösterir. Bu yönüyle Osmanlı'da Türklük şuuru vardır ancak bu, ırkçılık şeklinde değildir.

Dilde Tasfiye Dönemi

Türkçenin üçüncü devresi Cumhuriyetin ilk yıllarıdır. 1930'lu yılları içine alan bu dönemde benimsenmiş olan yeni anlayışla, toplumun “ne olduğu” değil “ne olması gerektiği” üzerinde durulmuş ve toplumun “ne olması” gerektiği üzerinde durulurken onun “ne olduğu” unutturulmak istenmiştir. Bu uygulama daha çok yeni nesil üzerinde ve özellikle lisan üzerinde kendini göstermiştir. Başka bir ifadeyle yöneticilerin hedef seçtikleri kitle genç nesil olmuştur²⁰.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan radikal düzenlemelerle “milletini arayan devlet” anlayışıyla hareket edildiği belirtilse de²¹ bizce “milletini oluşturan devlet” düşüncesiyle hareket edilmiştir. Dönemin marjinal idaresini teşekkül ettiren idareci zümre, maşeri vicdanda asırlardan beri mevcut olan lisan müktesebatını yok sayarak toplumu adeta Alzheimer haline getirmiştir.

Hâlbuki millet, devleti oluşturur. Devlet, milletin tüzel kişiliğini temsil etmesi gerekirken öyle olmamış yeni bir toplum oluşturulmak istenmiş ve eski ile yeni arasında oldukça keskin bir ayırım yapılmıştır. Cumhuriyet öncesi devre, “eski” Cumhuriyet dönemi “yeni” olarak değerlendirilmiştir²². Türk milletinin bin yıllık sosyo-kültürel kazanımlarının devamına engel olunmak istenmiştir. Böylece toplumun hafızasıyla teması kesilmek istenmiş ve gündelik kültüre kaynaklık eden gelenekle bağlar kopma noktasına getirilmiştir²³.

Toplumun sosyo-kültürel muktesabatıyla temasının kesilmek istenmesi hususunda tarih ve dile dair gündeme getirilen tezler dikkat çekicidir. Misak-ı Milli ile sınırlandırılan vatanda (Anadolu) tarihi kökler aranarak, Türklerin Türkistan'dan (Orta Asya) geldiği tezi yerine Anadolu coğrafyasının “ezeli ve ebedi” vatan olarak benimsenmesi yönünde temayüller ortaya çıkmıştır. Böylece kimlik ve kültür bakımından Osmanlı'dan kopuşun zemini hazırlanmak istenmiştir. Türklerin kökeninin Hitit ve Sümerler gibi kavimlere dayandığı teziyle bir taraftan Anadolu'nun “anavatan” olduğu fikri işlenirken diğer taraftan da Türk milletinin Osmanlı ile dolayısıyla İslam ile alakasının olmadığı tezi zihinlere yerleştirilmeye çalışılmıştır²⁴. Böylece “milletini şekillendiren devlet” görüntüsü ortaya çıkmış oluyordu.

Dünyanın bütün milletleri birbirilerinden kelime teatisinde bulunurlar. Şartlar bunu gerektirmektedir. Dilimizde bir kelimenin karşılığı varken ve o kelime yüzlerce yıl kullanılmaktayken, bahse konu kelimenin yasaklanıp yerine yabancı bir kelimeyi veya uydurulmuş bir kelimeyi ikame etmek, Peyami Safa'nın ifadesiyle Türkçenin kendi kaynaklarıyla zenginleşmesi ve tekâmül etmesi kabiliyetini bıçaklamaktır²⁵. İşte 1930'lu yıllarda yapılan buydu.

---

¹⁹ Turan, age, C. II, s. 27.

²⁰ Akın, agm, 47.

²¹ Akın, agm, 49.

²² Akın, agm, 49.

²³ Akın, agm, 51.

²⁴ Akın, agm, 53.

²⁵ Safa, age, s. 154.

Tasfiye Hareketi Nasıl Başladı?

Lisanımıza 1930’larda tatbik edilen tasfiye hareketinin kökleri Birinci Meşrutiyet yıllarına kadar gider. Bu devrede lisan ile alakalı tartışmalarda tasfiye yani lisanımızda yüzlerce yıldan beri kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin atılması hususu 1930’lu yıllardaki kadar sert değilse de buna zemin hazırlamıştır. Aşağıda kısaca izah edileceği üzere Türkçede tasfiye hareketi İkinci Meşrutiyet ile biraz daha keskinleşmiş ve bu çizginin devamı olan Cumhuriyet’in (III. Meşrutiyet) ilanından sonra en kesif halini almıştır.

Türkçeden İslamiyet’i hatırlatan kelime ve terkiplerin çıkarılmasını müdafaa eden ilk simalardan biri Ali Suavi’dir (1837-1878). Ali Suavi bunu yaparken milliyetçilik adına hareket etmekteydi. Ahmet Mithat (1844-1912), Ali Suavi’nin savunduğu fikirleri tatbik etmeye başlamıştır.

Mehmet Yurdakul (1869-1944) tarafından kaleme alınan “Cenge Giderken” başlıklı şiir şöyle başlar;

Ben bir Türküm: dinim cinsim uludur;

Sinem, özüm ateş ile doludur.

İnsan olan vatanının kuludur.

Türk evladı evde durmaz giderim²⁶.

Bu mısralardaki “dinim cinsim uludur” ve İnsan evladı vatanın kuludur” ifadelerinden anlaşılmalıdır ki, ırk unsuru inancın yerine ikame edilmek istenmekte veya inanç ile aynı seviyeye çıkarılmaktadır. Hâlbuki bin yıllık Türk-İslam itikadında insan, bizatihi değerli bir varlık olmakla birlikte o, İslam ile ilave bir şeref kazanmaktadır. Türk’ün şeref kazanmasında temel unsur, onun İslam’a en uzun ve en kaliteli hizmet etmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Yurdakul’un bu mısraında “dinim cinsim uludur” ifadesi, ırkın gereğinden fazla öne çıkarılması olarak müşahede edilmektedir.

Aslında bir darbe olan II. Meşrutiyet’ten bir ay önce (Haziran 1908) kurulan Türk Derneği, dil ile alakalı ilk tasfiyecilerin içinde bulunan bir kuruluştur. Bu kuruluşta yer alan Fuat Köseraif tasfiyecilerin reisi mevkiindeydi. Köseraif “gerektiği” yerde kelime “uydurulması”, Kırgızca ve Özbekçe’den sonek alınmasının lüzumlu olduğunu iddia ediyordu. Mesela “hayatî” kelimesinin yerine “hayatkı”, hayatkî” veya “hayatgı” gibi kelimelerin kullanılabilceği kanaatindeydi²⁷.

1910 yılına gelindiğinde matbuatta kullanılan kelimeler 1930’lu yılların habercisi gibidir. Basında kullanılan ve “sadeleştirme” olarak ifade edilen metinlerde meclis yerine “kurultay”, mebus yerine “yalvaç”, ayan yerine “aksakal”, hal yerine “idemuk” gibi kelimeler kullanılmıştır²⁸. “Yalvaç” kelimesinin yerini 1930’lu yıllarda “saylav” alacaktır.

Tasfiyecilerin İddiası: “Halkın Seviyesine İnmek”

Dilde sadeleşme veya “arılaştırma” uygulamasını yapanların temel hareket noktası halkın “anlayacağı” dil iddiasıydı. Yapılan çalışmalardan anlaşıldığına göre, Türkçede tasfiye hareketinin temelini teşkil eden

²⁶ Lewis, age, s. 34.

²⁷ Lewis, age, s. 35.

²⁸ Lewis, age, s. 37.

“halkın seviyesine” inmek tezinin tatbik edilmeye başlanması, 1930’larda değil Milli Mücadele dönemidir. Nitekim 1920’de Ankara hükümetinin Maarif Vekâleti, muallimlere, konuşma dilinde kullanılan ve o güne kadar lügatçilerin dikkatlerinden kaçan saf Türkçe kelimelerin toplanması talimatını vermişti²⁹. Bu uygulamadan da anlaşılmaktadır ki, İttihat ve Terakki Partisinin İkinci Meşrutiyet ile birlikte başlatmış olduğu siyaset, Ankara’da oluşturulan TBMM Hükümeti bünyesinde devam etmekteydi.

Asırlardan beri lisanımıza yerleşmiş kelimelerin terk edilmesini gündeme getirenlerin farklı düşündükleri görülmektedir. Nitekim İttihat ve Terakki Cemiyetinin merkezi olan Selanik’te 1911’de kurulmuş olan Genç Kalemler dergisinde Ömer Seyfettin yazı diliyle konuşma dilinin birleşmesini, İstanbul lisanının esas kabul edilmesini ve Arapça –Farsça kaidelerin terk edilmesini istemiş fakat yüzlerce yıldır kullanmakta olduğumuz ve Türkçeye dahil olmuş Arapça ve Farsça kelimelerin muhafaza edilmesi yönünde fikir beyan etmiştir. O günlerde gündeme getirilen ve yüzlerce yıl kullanılmakta olan Arapça ve Farsça kelimelerin yerine Kırgızca veya Özbekçe kelimelerin ikame edilmesini “*bir düzine asır evvelki günleri yaşayan kavimdaşlarımızın yanına mı gidelim?*” diyerek tepkisini dile getirmiştir³⁰.

Tasfiyecilerin halkın seviyesine inmek iddiasının tuhaf tarafı şudur ki, halkın “anlayacağı” dilden söz ediliyor fakat, hal “yerine “idemuk”, mebus yerine “yalvaç”, hâkim yerine “yargıç” gibi, bırakınız halkın anlamasını, “mürekkep yalamış” insanların bile lügate bakmak (bakacak lügat bulabilirse !) ihtiyacını hissettiği kelimelerin kullanılması tercih ediliyor. Bunun neresi “halkçılık” anlamak mümkün değildi.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında ülkemizde yaşanan dilde tasfiye çalışmasının benzerlerine az da olsa başka ülkelerde de rastlanmaktadır. Almanya, İsveç, Macaristan, Finlandiya ve Arnavutluk gibi ülkelerde milliyetçi eğilimlerle dilde tasfiye çalışmaları yapılmıştır. Mesela Almancada milletlerarası olan “telefon” kelimesi yerine milliyetçilik hisleriyle “Fernsprecher” kelimesi ikame edilmiştir ama daha sonra tekrar “telefon” kelimesine dönmüştür. Macaristan’da Macarca, Almanca ve Latince kelimelerden 18. yüzyılın ikinci yarısında tasfiye edilmiştir. İngilizcede de benzer “arılştırma” çalışmaları yapmışlardır. 19. yüzyılda aslı Yunanca ve Latince olan kelimelerin yerine Sakson kökenli kelimeler ikame edilmiştir. Mesela “Ornithology” (kuşbilim) kelimesinin yerine 1830’da “birdlore” aynı şekilde “preface” (önsöz) yerine 1842’de “foreword” kullanılmıştır³¹. Ama yukarıda zikredilen ülkelerin hiçbirinde mevcut inançlarına duyulan bir reaksiyon ve tarihi geçmişlerine karşı bir düşmanlık bahis mevzu olmamıştır.

Meselenin Özünde Kur’an’dan Uzaklaşmak Vardır

Tarih boyunca Türk milletinin farklı alfabeler kullandığı bilinmektedir. Türk milletinin İslamiyet’i benimsemesiyle birlikte İslam alfabesine geçmesi tarihin önemli gelişmelerinden birisidir. Türk diliyle ilgili yapılan en önemli düzenleme 1928 yılında yapılan harf inkılabıdır. Bu düzenlemeyle Türk milletinin yaklaşık bin yıldır kullanmakta olduğu İslam alfabesi³² (Arap alfabesi) terk edilmiştir. Böylece bir taraftan Türk milletinin

²⁹ Lewis, age, s. 37.

³⁰ Lewis, age, s. 38.

³¹ Lewis, age, s. 17.

³² Arap alfabesi kavramı yanlış olmamakla birlikte biz “İslam alfabesi” ifadesini kullanmayı tercih ediyoruz. Kanaatimce 1928’den önce milletçe kullanılmış olduğumuz alfabeyle “Arap” alfabesi yerine “İslam” alfabesi denilmesi tarihi gerçeklere daha uygundur. Şöyle ki; Türkler başta olmak üzere İslamiyet’i benimsemiş bütün toplumlar genellikle Müslüman olduktan sonra “Arap” alfabesini kullanmışlardır. Dolayısıyla dünyadaki bütün Müslümanlar takriben 11. Yüzyıldan 20. yüzyıla kadar müşterek bir alfabe (Arap Alfabesi) kullanmışlardır. Dünyadaki Müslüman toplumların yukarıda ifade edilen dönemde müşterek olarak kullandıkları alfabe artık “Arap” alfabesi olmaktan çıkmış, ortak payda olan Kur’an-ı Kerim’in orijinal şekliyle yazılan harfler olan “İslam” alfabesi olmuştur. Sonuç olarak 20. Yüzyılın başlarına kadar Türk ve İslam dünyasının kullanmış olduğu alfabeyle “İslam” alfabesi denilmesi daha mantıklı olmaktadır. Halen günümüzde

İslam kültürüyle irtibatı kesilirken diğer taraftan yeni kabul edilen “Latin” alfabesine “Türk” alfabesi denilerek “yabancı” bir unsur sanki “yerliymiş” gibi topluma benimsetilmek istenmiştir. 1928 yılında Latin Alfabesine geçildikten yaklaşık dört sene sonra 1932 yılında dilde tasfiye uygulaması başlatılmıştır³³. Bu uygulamayla Türkçe yabancı dillerin “boyunduruğundan kurtarılmış” oluyordu. Burada “yabancı” ifadesiyle Arapça ve Farsçadan başka bir dilin kast edilmediği açıktır³⁴. Böylece yeni dönemde Osmanlı ile “hesaplaşmış” oluyordu³⁵.

Burada daha çok bu tasfiye hareketinin en çok tahrip edici devresi olan 1930’lu yıllara ait olan kısım üzerinde durulacaktır. Bu dönemin daha iyi anlaşılabilmesi için İkinci Meşrutiyet sonrası dönemde ortaya çıkan tasfiyecilerle alakalı kısa bir değerlendirme yapmakta fayda vardır.

Hatırlamak gerekir ki, dilde “yenileşmek, tasfiye, öztürkçe vs” gibi isimlendirmelerle tatbik edilen uygulamaların hepsinin arka planında Türk milletini Kur’an’dan uzaklaştırmak vardır. Aslında bir darbe olan İkinci Meşrutiyet sonrasında ortaya çıkan lisan tartışmalarında Çağatayca’nın kabul edilmesi yönünde fikirler ortaya atılmıştır. Bu fikri 1908’de kurulan Türk Derneği dergisinde gündeme getirilmiştir. Bu derginin iddiasına göre; Türkçeden Arapça ve Farsça unsurları atıldığında geriye kalan lisanın çok zayıf olacağı, bunun giderilmesi için Çağatayca’nın tercih edilmesi gerekir. Daha sonra aynı dergide ve başka mercilerce bunun bir çözüm olmayacağı düşünüldü ve vazgeçildi³⁶.

1930’lu yıllarda başlamış olan tasfiye hareketine karşı mücadele etmiş etkili kalemlerden Peyami Safa (1899-1961), Türkçemize büyük zarar vermiş olan bu uygulamaya “yüzde yüzçülük”, “öz Türkçecilik” gibi isimler vermektedir. Safa lisanımızda yapılmış olan tasfiye hareketini şöyle tenkit etmektedir; *“Türk Dil Kurumu, yeryüzünde katıksız dil olmadığını ve olamayacağını bilmekten gelen bir yüzde yüz öztürkçecilikte inat edip gider. Çünkü yıllarca yönetim kurulu üyeliğinde bulunduğum Türk Dil Kurumu, kendisine ilimden ziyade, sınırlarını çizmediği ve mahiyetini tayin etmediği bir devrimciliği kılavuz olarak tanımıştır”*³⁷.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu 1911 yılında bu tasfiye hareketini şiddetle tenkit ederek şunları kaydeder; *“Dilinizi irsî, kisbî bütün itiyatlarımızdan tecrit edeceksiniz, yeni lehçeniz olacak. Mesela ‘millet’ kelimesi bilmem nasıl bir istihale ile ‘budun’a inkılap edecek. ‘Yaşasın millet’ diyemeyeceksiniz, ‘yaşasın budun’ diyeceksiniz. Boğazınız uzun bir müddet uyur, turgur, gurgur ilh. misullü kelimelerin dikenleriyle yırtılacak. Filvaki onlar size diyecekler ki, her gülün bir dikenidir. Fakat aldanmayınız efendiler. Bu gül değil kâmilendir. İş bu kadarla kalsa iyi, fakat icabında dilinizi tersine de çevireceksiniz. Nazar-ı dikkat yerine dikkat gözü; nefha-i ümit yerine ümit üfürüğü; sadr-ı âzam yerine âzam sadr.. ilh. demeye mecbur olacaksınız”*³⁸.

İslam alfabesini kullanan Türkler vardır. Mesela Uygurlar ve Kuzey Irak’taki Türkmenler bu kabildendir. Müslümanların kullandıkları alfabeğe doğal olarak İslam alfabesi denilmesi daha uygun olur. 1928 yılında yapılan bir düzenlemeyle Latin alfabesi, Türk alfabesi olarak kabul ediliyorsa, bütün Türk-İslam dünyasının bin yıl kullandığı ve bir kısım Türklerin (Doğu Türkistan ve Türkmenler) halen kullanmakta oldukları alfabeğe niçin İslam alfabesi denilmesin?

³³ Dilde tasfiye çalışmalarına 1932 yılından daha önce başlanılmıştı. Çankaya’da akşam tertip edilen “sofralarda” bu konu tartışılmıştır.

³⁴ “Yabancı” ifadesiyle sırf Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin kast edildiğine dair yüzlerce binlerce örnek verilebilir. Çarpıcı olması bakımından “firka” örneğini verelim; 1935 yılına kadar “firka” kelimesi kullanılmış, bu tarihten sonra bu kelime (firka) “yabancı” görülerek “atılmış” yerine “party” kelimesi alınmıştır. Dikkat edilirse “party” kelimesi de Türkçe değildir. Ama dönemin yönetimi tarafından bu kelime “yabancı” olarak görülmemiştir.

³⁵ Akın, agm, 53.

³⁶ Argunşah, age, s. 21.

³⁷ Safa, age, s. 113.

³⁸ Hülya Argunşah, Ömer Seyfettin ve Yakup Kadri’nin Yeni Lisan Tartışmaları, s. 20.

Ömer Seyfettin tasfiyecî bir fikre sahip değilse de tasfiyecilere zemin hazırlayan bir anlayışa sahiptir. Seyfettin'e göre, Arap ve Fars lisanlarından kelime alınmakla iktifa edilmemiş daha ileri gidilerek kaide de alınmıştır. Ömer Seyfettin, tasfiyecilerin ellerini güçlendirecek olan bu fikrini şöyle izah etmektedir; *“Kavimlerin lisanlarındaki fark yalnız kelimelerle değildir; cümlelerde, terkiplerde; bunların intibalarındadır. Mesela Türkler lisanlarının teşekkülünden beri sıfatı evvel, mevsufu sonra söylerler. ‘Beyaz at’ derler. Dimağlarda önce beyazlık intiba eder, sonra at; hâlbuki bu terkip Farisî kaidesiyle ifade olunursa ‘esb-i sefid’ denir. İşte Türk dimağına muhalif bir hal. Bu muhalefeti avam asla kabul edemedikleri içindir ki Farisî, Arabî kaideleri bozuyorlar. Mülazım-ı sani yerine sani mülazım, mülazım-ı evvel yerine evvel mülazım diyorlar. Türkçede kelimelerin, cümlelerin, fiillerin, faillerin yeri hep tabii ve bize mahsustur”*³⁹.

Burada Yakup Kadri haklı görünmektedir. Ömer Seyfettin'i anlamak mümkün görünmemektedir. “Farklı” olmak için farklı olmak veya bin yıldan beri kullanılmakta olan (fethedilmiş kelimeler) ve bizim olmuş, kelime ve kaideleri bir çırpıda atmak asla mantıklı değildir ve gerekli olduğunu iddia edenler tutarlı değildirler.

Seyfettin, “Türkler önce sıfatı sonra mevsufu” söylerler diyerek “beyaz at” örneğini veriyor. Daha sonra “Mülazım-ı sani” terkinin “sani mülazım” olması gerektiğini iddia ediyor. Buna gerekçe olarak da *“Türk dimağına muhalif bir hal”* diyerek, avamın bunu *“asla kabul etmediklerini”* ifade ediyor. Yüzlerce yıl kullanılmakta olan tabir ve kavramları milletimizin kabullendiği, milyonlarca eserlerde yer aldığı bilindiğine göre Ömer Seyfettin hangi delile istinat ederek Türk milletinin *“asla kabul etmediklerini”* ifade edebiliyor, merak konusu. Bu kabil kabul ve değerlendirmeler Türkçemize sadece seviye kaybettirir. Avama göre yani halka göre lisan teşekkül eder mi? Avamın zihnindeki kelime sayısına göre edebî bir dilden bahsetmek mümkün olabilir mi?

1930'lu yıllarda Türkçeye yapılan müdahaleyi ve elde edilen neticeyi “trajik başarı” olarak tavsif eden Geofferey Lewis, M. Kemal Paşa'nın Nutuk'u örnek vererek şu tespitte bulunmaktadır; *“1927'de altı günü aşan bir sürede okuduğu Nutuk'un”*⁴⁰, *1960'ların başında ‘günün diline çevirmek’ zorunda kaldığı güne kadar gençler için gitgide daha az anlaşılabilir olmasıdır. Otuz küsur yılın yaptığı değişikliklerin boyutunu görmek için tek bir paragraf yeterlidir;*

Muhterem efendiler, İnönü muharebe meydanını, ikinci defa olarak mağluben terk ve Bursa istikametinde eski mevzilerine ricat eden düşmanın takibinde, piyade ve süvari fırkalarımızın gösterdikleri şayanı tezkar kahramanlıkları izah etmeyeceğim. Yalnız, umumi vaziyeti askeriyeyi itmam için müsaade buyurursanız cenup cephemize ait muntıkada cereyan etmiş harekâtı hulasa edeyim.

Aşağıda bahse konu metnin 1963 versiyonu var.

Sayın Baylar, İnönü Savaş alanını ikinci kez yenilerek bırakan ve Bursa doğrultusunda eski dayangalarına çekilen düşmanların kovalanmasında piyade ve süvari tümenlerimizin gösterdikleri anılmaya değer yiğitlikleri anlatmayacağım. Yalnız, askerlik bakımından genel durumun açıklanmasını tamamlamak için, izin verirsiniz, Güney cephemiz bölgesinde yapılan savaşları özetleyeyim”.

³⁹ Argunşah, age, s. 24.

⁴⁰ Nutuk'un ilk baskısı İslam alfabesiyedir.

Lewis yukarıdaki mukayeseyi yaptıktan sonra yabancı (Arapça) olduğundan dolayı “mevzi” kelimesinin yerine uydurulan “dayanga” sözcüğünün kabul görmediğini ve “harekât” kelimesinin yerine yeni bir kelime uydurulmadığı tespitini yapmaktadır. Dilde meydana gelen tahribatın 1960’da durmadığı daha sonra yayınlanan Nutuk’da “bay” yerine “sayın” kelimesinin kullanıldığını ve “nutuk” kelimesinin yerini de “Söylev’in” aldığını ifade etmektedir⁴¹. Türk milletini geçmişten koparmaya matuf bu anlayış zemininde 1927 yılında yayınlanan Nutuk, bir sene sonra “okunamaz” ve otuz sene sonra da anlaşılabilir hale gelmiştir.

Devrin akl-ı selim münevverlerinin tamamının ifade ettiği ve bir kısım aydınların da itiraf etmek mecburiyetinde kaldığı gibi İslam alfabesinden Latin Alfabesine intikal beklenmedik bir şekilde hızlı ve “cesurca” olmuştur⁴². Bu şekilde intikal pek çok problemi peşinde getirmiştir. Bu endişelerini ifade eden aydınlardan biri Peyami Safa’dır. Safa, ilk zamanlarda harf inkılabına “evet” demeyi “ahmaklık” addedenlerdir⁴³. Peyami Safa Türkçemize kazanılmış ama “katliama” maruz kalmış kelimeler hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır; “Osmanlıcadır diye Türkçemizin iliklerine işlemiş, aydın, halk, hatta en bilgisiz köylü diline girmiş kelimelerin katliamına devam edilmektedir”⁴⁴.

Tek partili dönemde yüzlerce yıl kullanılan kelimelere sahip çıkarak temiz Türkçenin nesiller boyu yaşamasını savunan mütefekkirler tasfiye edilmişlerdir. Bunlardan biri Sadri Maksudi’dir. 1938 yılında kurulan ve “Deniz Bank” adı verilen bankanın isminin Türk gramerine mutabık olmadığını ifade eden Prof. Dr. Maksudi, üniversiteden istifa ettirilmiştir⁴⁵.

Tek Partili Dönemin Sonlarına Doğru Türkçemizin Düştüğü Vaziyet

Latin Alfabesi Eksiktir

Yüzlerce yıl kullanılmakta olan ve fethedilmiş kelimeler dediğimiz, Türkçeye kazandırılmış olan Arapça ve Farsça kelimelerin köklerini, teşkil tarzlarını ve fonetiğini ifade eden harfler, Latin alfabesinde eksiktir. 1928’de terk edilmiş olan İslam alfabesinde⁴⁶ mevcut olan “ayın” ve “elif” seslerinin farkı, Latin alfabesinde sadece “A” ile ifade edilmiştir, Mesela ayınla yazılan ve “yüksek” manasına gelen (âli) kelimesiyle, elifle yazılan ve “âlet” anlamında olan “âli” kelimesi aynı kelimeyle yazılmaktadır⁴⁷. Keza İslam alfabesinde “ha”, “he” ve “hr” sesleri Latin alfabesinde “H” ile ifade edilmiştir, İslam alfabesinde “se”, “sin”, “sad” ve “peltek se” sesleri Latin’de “S” ile ifade edilmiştir. İslam alfabesinde “zel”, “peltek ze” ve “keskin ze”, “dat” ve “zı” sesleri Latin’de “Z” ile ifade edilmiştir, İslam alfabesinde “te”, ve “tı” sesleri Latin’de “T” ile ifade edilmiştir, İslam alfabesinde “gaf” ve “kef” sesleri Latin’de “K” ile ifade edilmiştir.

⁴¹ Lewis, age, s. 17-18.

⁴² Harf inkılabının fiilen tatbikatı Mustafa Kemal Paşa’nın 8 Ağustos 1928’de İstanbul Sarayburnu gazinosunda yapmış olduğu bir konuşma ile başlamıştır. Buradaki konuşmasında Paşa şunları söylemiştir; “Arkadaşlar, bizim ahenkdar, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmalı, bunu anlamak mecburiyetindediriz. Anladığımız eserlerine yakın zamanda bütün kâinat şahit olacaktır. Buna katıyetle eminim.. Şimdi sözden ziyade iş zamanıdır... Çok işler yapılmıştır, amma bugün yapmaya mecbur olduğumuz son değil, lakin çok gerekli bir iş daha vardır; Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir” **Atatürk’ün Kültür ve Medeniyet Konusundaki Sözleri**, AKDITYK, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 37, Ankara 1990, s. 106-107.

⁴³ Çitçi, agm, s. 241.

⁴⁴ Safa, age, s. 113.

⁴⁵ Safa, age, s. 116.

⁴⁶ İslamiyet’i kabul etmiş olan bütün milletler tarafından kullanılmış ve kullanılmakta olan ve Türkiye Türklerinin 1928 yılında terk etmiş olduğu Kur’an menşeli harflere “Arap Alfabesi” denilmekle birlikte bu alfabe, daha önce de ifade ettiğimiz gibi “İslam alfabesi” denilmesinin daha tutarlı olacağı kanaatindeyiz. Bu alfabenin Kur’an menşeli olması ve Kur’an-ı Kerim’in bütün Müslümanların müşterek kitabı olması sebebiyle “İslam Alfabesi” denilmesinin daha tutarlı olacağı kanaatindeyiz. Mafatih 1928 yılına kadar kullandığımız bu alfabe “Osmanlı Alfabesi de” denilmektedir. Osmanlı Alfabesi şeklinde isimlendirmeye alakalı değerlendirmeler için bkz. Sinan Çitçi, “Peyami Safa’nın Osmanlıca Hakkında Düşünceleri”, **Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, II. (Güz 2011).

⁴⁷ Safa, age, s.190.

En güzel alfabe, bir milletin ağzından çıkan seslerin tamamını ifadeye muktedir olan alfabledir. İslam alfabesine zaman içinde yapılan harf ilavesiyle (P ve J gibi) Türkçemiz mükemmeli yakalamıştı. Latin alfabesine geçişle pek çok lüzumlu harflerin teklif edilmesine rağmen alınmaması, milli ağızdaki bir kısım seslerin karşılıksız kalmasına müncer olmuştur.

Türkçemizin Düşürüldüğü Vaziyete Örnekler

Yukarıda ifade edilen harf farklılığı sebebiyle değişik manalara gelen kelimelerdeki anlam farklılıkları anlaşılabilir hale gelmiş ve birbirine karışmıştır. Kelime köklerini bilmeyen bir öğretmen öğrenciye nasıl anlatacaktır? Güzelim Türkçemiz harap hale gelmiş kimi Uygurcaya, kimi uydurukçaya kimi de köy diyalektiğine gitmek sevdasına düşmüştür⁴⁸. Zira 1928'den itibaren okullarda İslam alfabesi yasaklandığı gibi birkaç yıl sonra da Türk milletinin yüzlerce yıldır kullanmakta olduğu kelimeler de yasaklanarak, yerine bir kısmı uydurulan, bir kısmı arkaik lisandan temin edilen bir kısmı da halkın konuştuğu dilden toplanan kelimeler ikame edilmiştir. Lisanımız bu haliyle sadece mefhumları (anlamlarını) ifade etmek değil, sesleri yazabilmek imkânından da mahrum kalmıştır⁴⁹.

Türk milletinin yüzlerce yıldan beri kullanmakta olduğu ve “fethedilmiş” kelimeler olarak ifade ettiğimiz kelimelerle alakalı 1950’li yıllarda Türkçe davasını müdafaa eden Peyami Safa şu tespiti yapmaktadır; *“Dilimizin yarıdan fazlasını kaplayan Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe karşılık bulunamadığı ve uydurulanlar da yaşamadığı için yüzde yüz öz Türkçenin hayal olduğu anlaşıldı. Mesela şu ‘hayal’ kelimesine ‘imge’ diyen bir dil Don Kişot’u hâlâ varsa arkasında kendi gölgesinden başka hiç kimseyi bulamaz”*⁵⁰.

1930’lu ve 1940’lı yıllarda yaşanan zihin ve imla kargaşalığını örneklerle ifade etmeye çalışalım. Peyami Safa’nın tespitine göre “sanatıyla” kelimesi altı farklı imla ile yazılmıştır. İmlalar şöyledir;

Sanatile

San’atile

Sanatiyle

San’atiyle

Sanğatile

Sanğatiyle⁵¹

1928 yılında alelacele yapılmış olan harf inkılabının lisanımızda meydana getirdiği tahribatın oluşturduğu karışıklık 1940’lı yılların ortalarına doğru daha açık bir şekilde görülmüştür. Sorumluluk hissiyatı içinde olan ve ülkemizin kültür tahribatına maruz kalmasına gönüllü razı olmayan dönemin bir kısım aydınları çözüm arayışı içine girmişlerdir. Mesela İslam alfabesinde mevcut olan “gaf” sesinin yerine “Q” harfini, “hı”

⁴⁸ Safa, age, s.191.

⁴⁹ Safa, age, s.191.

⁵⁰ Safa, age, s. 112.

⁵¹ Çitçi, agm, s. 242.

sesine mukabil olarak da “x” harfinin kullanılması düşünülmüştür. Fakat lisanımızdaki tahribat o kadar derindir ki, çözüm bir iki harf ilavesiyle halledilecek gibi değildir.

Çare Arayışları

1928 yılından önce milyonlarca ilim, felsefe, edebiyat ve tarih eserlerinin aslı metinlerinden okuyabilmek ve milli kültürden mahrum olmamak hususunda o günlerde düşünülen hal çareleri şöyle formüle edilmiştir.

1.Mevcut alfabeyi (Latin alfabesi) ıslah etmek mümkün değildir.

2.Mevcut alfabeyi (Latin alfabesi) atıp İslam alfabesine geri almak da mümkün görülmemiştir.

3. Tek çare, genç nesillere Latin alfabesiyle birlikte İslam alfabesini birlikte öğretmektir. Almanlar da gotik ve Latin harflerini birlikte öğretmişlerdir⁵².

1940’lı yılların ikinci yarısında gündeme gelen yukarıdaki çözüm arayışları uzun süre cevap bulamadı. 1950’lili yıllarda irade-i milliye ile iktidara gelmiş olan Demokrat Parti iktidarının bu husustaki teşebbüsü, bu partinin ilk ayını doldurmadan bir darbe teşebbüsüyle engellenmiştir. Daha sondaki yıllarda 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeleri ve aralarda yirmiden fazla darbe teşebbüsleriyle, milletimizin kültüründe meydana gelen tahribatları gidermek isteyen münevverlerimiz mağdur edilmişlerdir.

Nihayet 70 sene sonra liselerde Osmanlıca derslerinin müfredata konulmasıyla lisanımızdaki bu derin tahribatın telafisine başlanmıştır. 2014 yılında liselerde Osmanlıca dersleri okutulmaya başlanmıştır. Bir kısım çevrelerin itirazına rağmen Osmanlıca dersleri orta ve yüksek tahsil seviyesinde okutulması ümit vericidir.

Tasfiyeci Anlayış Devam Etseydi Ne olurdu?

1930’larda lisanımıza karşı vuku bulan şiddetli katliam devam etseydi “sabah” ve “akşam” diyemeyecektik. Çünkü “sabah” Arapçadır, “akşam” Farsçadır. Yüzde yüz “öztürkçe” yazabilmek için ya üç yaşında bir çocuğun ifade seviyesine inmek veya bir sürü aptalca uydurma kelimelerle el-âleme maskara olmayı kabul etmek lazımdı⁵³.

Lisanımıza yapılan tasfiyenin devamını normal görünler vardı. Bunlardan biri Vala Nureddin’di⁵⁴. Nazım Hikmet’in⁵⁵ yakın arkadaşı olan Nureddin’e göre İslam alfabesinde mevcut olan ve bin yıldan beri Türkçemizde kullanmakta olduğumuz “hemze” ve “ayın” seslerinin “a” sessiyle ifadesi kâfidir. Hâlbuki öyle değildir. Mesela günümüzde kullanmakta olduğumuz “mevzu” kelimesinin sonunda “ayın” vardır. Buradaki “ayın” sesinin bilinmemesi durumunda “mevzusu” şeklinde ifade kullanılacaktır/kullanılmaktadır. Keza “camii”

⁵²Safa, age, s. 192.

⁵³ Safa, age, s. 127.

⁵⁴ Vâlâ Nureddin (1901 Selânik-1967 İstanbul), yazar. Asıl adı Vâlâ Nureddin’dir. İlk ve ortaöğrenimini Galatasaray Lisesi’nde yaptı (1917). Bir yıl Viyana’da Ticaret Akademisi’nde okudu. Milli Mücadelede yıllarında Ankara’ya geçti (Ocak 1921). Bolu Lisesi’nde Fransızca öğretmenliği yaptı (1921). Moskova Doğu Üniversitesi’ni bitirdi (1924). Bu üniversitede bir yıl asistan olarak çalıştı. Yurda dönüşünde Vakit Gazetesi’nde yazarlığa başladı (1926). Akşam (1929-1938), Rasim Us ile birlikte çıkardığı Haber, Akşam, Cumhuriyet, Ülke, Tercüman, Havadis gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Yarım yüzyıla varan kalem emekçiliği sonunda öykü, çeviri, fıkra, otuzu aşkın radyo oyunu, makale, roman türlerindeki çalışmalarıyla 160’a yakın kitap bıraktı. "Bu Dünyadan Nâzım Geçti" adlı kitabı geniş yankı uyandırdı (1965). [http://www.dersimiz.com/bilgibankasi/VALA-NUREDDIN-VA-N-KIMDIR-HAKKINDA-BILGI-3237.html\(04.03.2018; 14.:05](http://www.dersimiz.com/bilgibankasi/VALA-NUREDDIN-VA-N-KIMDIR-HAKKINDA-BILGI-3237.html(04.03.2018; 14.:05)

⁵⁵ Nazım Hikmet (1902-1963) bir şiirinde “asalet” düşman olduğunu Temmuz 1929’da yazdığı bir şiirde şöyle ifade eder, “Ben asaletten anlamam/Şapka çıkarmam konuştuğum dile/ Düşmanıyım asaletin/Kelimelerde bile”. [http://2inci.blogcu.com/nazim-hikmet-eski-yeni-kavgasi-1/410802\(04.03.2018; 15:11\)](http://2inci.blogcu.com/nazim-hikmet-eski-yeni-kavgasi-1/410802(04.03.2018; 15:11)).

kelimesini bahse konu “ayın” ve “hemze” farkını bilmeyenler tarafından “camisi” şeklinde okunmakta ve yazılmaktadır⁵⁶.

Güneş Dil Teorisi

Çok gariptir ki, Türkçede ortaya çıkan bu ağır tahribatın tedavisi, ilmî bir zemini olmayan Güneş Dil Teorisi olarak isimlendirilen nazariye ile kısmen mümkün olabilmektedir.

Nedir Güneş Dil Teorisi?

Ulus'ta 1935 yılında dillerin kökeni meselesiyle imzasız makaleler yayınlandı. 14 Kasım 1935 tarihinde Etimoloji, Morfoloji ve Fonetik Bakımından Türk Dili adıyla makaleler kitap haline getirildi. TDK genel sekreteri İbrahim Necmi Dilmen, Tahsin Mayatepek ile yazışmasında bu notların ve açıklamalarının Atatürk'e ait olduğunu ancak kendisinin adının yazılmasını istemediğinden imzasız yayınlandığını ifade etmektedir. M. Kemal Paşa bu notları hazırlarken Rus dilci Pekarski, Fransız Hilarie de Barenton ve B. Carra de Vaux'un eserlerinden faydalanmıştı. Ayrıca M. Kemal'e ait bu imzasız kitapta Sırp asıllı Avusturyalı dilbilimci Dr. Phil. Hermann Kvergić'in Türk Dillerindeki Bazı Unsurların Psikolojisi (Fransızca:La Psychologie de Quelques Éléments des Langues Turques) isimli 41 sayfalık basılmamış Fransızca eserinden de faydalanmıştır. M. Kemal Paşa'nın dikkatini çeken Viyanalı araştırmacıya ait bu tez, yazarı tarafından 1935 yılında Viyana'dan önce Türk Dil Kurumu'ndan Ahmet Cevat Emre'ye gönderildi. Emre'nin kıymetsiz bulduğu mektubuna cevap alamayan Kvergić, bu defa eserini doğrudan M. Kemal Paşa'ya gönderdi. Paşa tarafından dikkate değer bulundu ve geliştirildi. Güneş Dil Teorisi, 1930'lu yıllarda Atatürk tarafından desteklenmiş, Türk Dilini Tetkik Cemiyeti'nin düzenlediği 3. Dil Kurultayında katılımcılar tarafından tartışılmış ve hatta kurultay raporunda katılımcı dilbilimciler tarafından da araştırılması teşvik edilmiştir⁵⁷.

Güneş Dil Teorisi ortaya çıktıktan sonra “yabancı” (Arapça ve Farsça) iddiasıyla atılmak istenilen kelimelerin Türkçe olduğu yönünde çalışmalara başlandı. Üniversite hocalarından Yusuf Ziya (Ortaç) ve Naim Hazım (Onat) gibi isimler tarafından Avrupa dillerine ve Arapçaya ait kelimelerin “Türkçeden” türediğine dair yazılar yazıldı. Mesela Prof. Dr. Naim Hazım Onat⁵⁸ “Arapçanın Türk Diliyle Kuruluşu” adlı bir “eser” kaleme aldı.

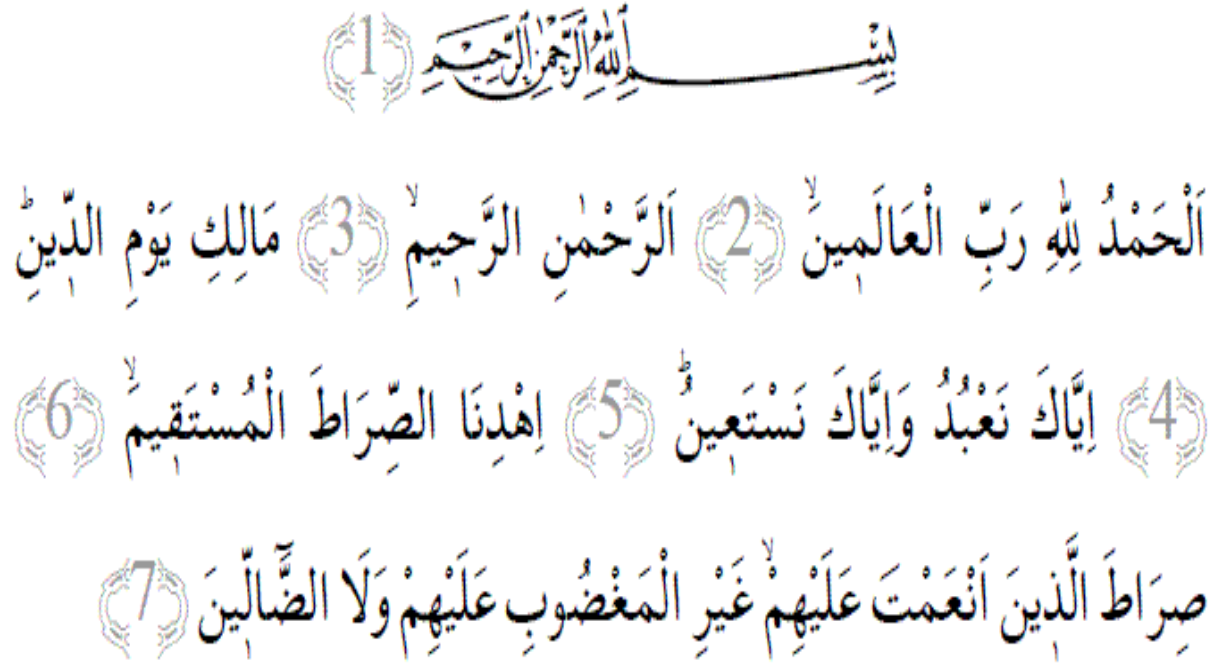
⁵⁶ Safa, age, s. 194.

⁵⁷ https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCne%C5%9F-Dil_Teorisi(29 Ekim 2015)

⁵⁸ Naim Hazım Onat ile ilgili olarak şöyle bir hatıra nakledilmektedir; “Seyahatin ikinci devresine ait yine bir hazin hatırayı yazmadan duramayacağım. Konya’da idik. Alaattin Tepesi’nde Halk Fırkası binasının geniş salonunda, Konya’nın bütün ileri gelenleri toplanmıştı. Gazi halkın şikâyetlerini dinliyordu. Konya o sene buğday fiyatlarının müthiş sukutu ve kuraklık dolayısıyla buhran içinde kalan merkezlerden biriydi. Halk sulama ihtiyacından, şundan bundan bahsediyor ve dertlerini ortaya koyuyordu. Uzaktan hâkim bir ses işittik; -Paşa Hazretleri, müsaade buyurur musunuz? Başımızı çevirdik. Efendi kılığında, orta yaşlı bir zat ayağa kalkmış, söz için müsaade istiyordu. Kim bilir ne söyleyecekti? Belki vergilerden, belki Ziraat Bankası’ndan şikâyet edecek; belki de hükümetin bir yolsuzluğunu haber verecekti. Konya’nın medrese şivesiyle ve gaynları çatlatarak söz söylüyordu: -Paşa Hazretleri, Konya’nın derdi ne guraklıktır, ne de mahsulün para etmemesindedir. Sayenizde guraklık gider; mahsul para eder; her şey düzelir. Emme, lakin Gonyalıları asıl müteessir eden asıl nokta, biz laik bir hükümet olduğumuz halde, niçin hala camilere ve mescitlere umumi bütçeden tahsisat vererek onları yaşattığımızdır. Gonya halkı bu tahsisatın Halkevleri’ne verilmesini istemektedir. Hayret, dehşet, nefret içinde kaldım. Konya’dan bir dinsizin, soysuzun nasıl çıktığına şaşarak yanımdakilere bu zatın kim olduğunu sordum: Yeniden milletvekili olmak isteyen eski bir milletvekili, eski hoca, Türkçe kelimelerin Arapçadan geldiğini ispat için eser yazmış bir zat!...Dondum kaldım. Bu kadarına kimse yüz vermedi ve O’nun halk namına yaptığı dilek umumi bir nefret uyandırdı. Fakat bu zatın sonra milletvekili, hatta bütün Arapça kelimelerin aslının Türkçeden geldiğini ispat eden yazılar bile yazdığını işittim”. Ahmet Hamdi Başar, *Atatürk’le Üç Ay ve 1930’dan Sonraki Türkiye*, Tan Matbaası, İstanbul 1945, s. 48-53.

Güneş Dil Teorisi Kemal Paşa tarafından bizzat geliştirildiyse de dünya lisaniyatçıları tarafından kabul görmedi ve kısa müddet sonra önemini kaybetti⁵⁹. Atatürk'ün 1938 yılında ölmesinin ardından İbrahim Necmi Dilmen Ankara Üniversitesindeki Güneş-Dil Teorisi ile ilgili derslerine son verdi. Öğrencileri bunun sebebini sorduklarında "Güneş öldükten sonra onun teorisi nasıl hayatta kalabilirdi?" diye bir cevap verdi⁶⁰.

FATİHA SURESİ

Fatiha Suresi Ne Zaman ve Nerede Nazil oldu?

Bir kısım rivayetlere göre Fatiha suresi iki defa nazil olmuştur. Biri Mekke'de namaz farz olduğunda diğeri Medine'de kible değişikliği emri geldiğinde Fatiha suresi nazil olmuştur. Fatiha Suresi Kur'an-ı Kerim'in ilk suresidir⁶¹. İslam dünyasında en çok okunan ve tekrarlanan suredir.

Fatiha Suresi'nin Meali

Besmelenin de Fatiha'ya dâhil olduğu dikkate alınırsa yedi ayettir⁶². Fatiha suresinin Türkçe meal-i âlisi şöyledir;

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlarım⁶³. Hamd, o rabbilâlemin, O rahman, rahim, O din gününün malik Allah'ın. Sade sana ederiz kulluğu, ibadeti ve sade senden dileriz avni, inayeti yarab!. Hidayet

⁵⁹ Lewis, *Modern Türkiye*.... 430.

⁶⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCne%C5%9F-Dil_Teorisi(29 Ekim 2015)

⁶¹ Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, C. 1, Eser Neşriyat, İstanbul 1971, s. 7.

⁶² Yazır, age, s. 15; Besmele Kur'an-ı Kerim'de hem ayet olarak hem de ayetlerin faslı için ayet başlangıcında bulunmuştur. Nemlin suresinde ayet olarak yer almıştır. Ayrıca her surenin başında mevcuttur. Her surenin başında yer aldığı düşünülürse Kur'an-ı Kerimde, 113 ayet (besmele) mevcut olduğu görülür. Yazır, age, s.15.

⁶³ Besmele hususunda Merhum Elmalılı Hamdi Yazır şu ikazı yapmaktadır; “*Esirgeyici ve bağışlayıcı*” gibi münkir tercümeleriyle tahrife özendirilmekten kaçınmaya mecburuz”. Yazır, age, s. 41.

eyle bizi doğru yola. O kendilerine in'am ettiğin mes'utların yoluna; Ne o gadap olunanların ne de sapkınların"⁶⁴.

Fatiha Suresinden Türkçeye Geçmiş Kelimeler

Fatiha Suresi, besmelenin (4 kelime)⁶⁵ de ayet olduğu kabul edildiği düşünülürse 27 kelimedenden teşekkül etmektedir. Bunlardan 3'ü hariç diğer kelimelerin tamamı hem lafzen hem de mana itibariyle Türkçeye geçmiştir. Türkçeye geçmemiş olan kelimeler şunlardır;

1.“İyyake” (2 defa) 2.“Aleyhim” (2 defa) 3.“Ellezine”

Türkçeye geçmiş olan kelimeler şunlardır;

1.”Bism” (isim) 2. Allah (CC) (2 defa) 3. Er-rahman (2 defa) 4.Er-rahim (2 defa)

5.“El-hamd” 6.“Rabb” 7.“Âlemin” 8.“Malik” 9.“Yevm” 10.“Ed-din”

11.“Nağbüdü” 12.“Nesteîn” 13.“İhdi-nâ” 14.“Es-sırat” (2 defa) 15.“El-müstakîm”

16.“Enam-te” 17.“Gayr” 18.“El-mağdup” 19.“Ad-dallîn”

“Bism” (ism) Kelimesi

“(B)ism”, “ismiyle” demektir. Türkçedeki karşılığı “ad’dır”⁶⁶. “İsim” kelimesi Türkçede Kur’an’da geçtiği gibi hem lafzen (telaffuz) şekliyle de hem de anlam bakımından kullanılmaktadır. Üç şekilde kullanılmaktadır.

1.”İsim” kelimesi müfret olarak yani tekil olarak kullanılmaktadır. Mesela “o zatın ismi”.

2. “İsim” kelimesi cemi’ (çoğul) olarak yani çoğul sığasında (esamis) kullanılmaktadır. Mesela “onun esamisi okunmaz”.

3. “İsim” kelimesiyle aynı kökten gelen “müsemma” kelimesi kullanılmaktadır. Mesela “İsmiyle müsemma olmak”.

“Allah (CC)” Kelimesi

“Allah (CC)”⁶⁷ kelimesine “lafzatullah” denir. Hususi bir isimdir. “Allah” ism-i şerifi ibadetlerde, dualarda ve hayatımızın her safhasında yer alır. 1930’lu yıllarda “Türkçe ibadet” tatbikatı sırasında “Allah” ism-i şerifi yerine “Tanrı” kavramı ikame edilmek istenmişse de bu, maşeri vicdan tarafından reddedilmiştir. “Tanrı” kelimesi Türkçedir fakat “Allah” ism-i şerifinin yerine değil, “ilah” kavramına karşılık olarak kullanılabilir.

Allah lazf-ı celalinin “Tanrı” kelimesiyle tercüme edilemeyeceğini merhum Elmalılı Hamdi Yazır şöyle izah etmektedir; “Allah ismi ‘Tanrı’ adı ile tercüme edilemez. Bunun içindir ki, Süleyman Efendi Mevlidine

⁶⁴ Yazır, age, s. 50.

⁶⁵ Besmele zahirde dört, hakikaten ve hükmen 7 kelimedir. Çünkü “bismi” kelimesinin başında ki “b” harfi ile “errahman” ve “errahim” kelimelerinin başındaki harfi tarifler birer kelimedir. Yazır, age, s. 17.

⁶⁶ Mehmet Kanar, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, “İsim” maddesi.

⁶⁷ İbranice “iyil”, Süryanice “lâha” Allah demektir. Yazır, age, s. 30.

‘Allah’ adıyla başlamış ‘Tanrı adı’ dememiştir. Bu izah tamam olmak için bir kelime daha söylemeye lüzum hissediyoruz. Fransızca ‘diyö’ kelimesi ilah, tanrı kelimeleri gibi bir ismi cinstir (cins isimdir) o da cemilenir (çoğulu vardır). O’nu ismi has (özel isim) gibi büyük harf ile göstererek kullanmak hakikati tebdil etmez. Bunun için Fransızlar Kelime-i tevhidi tercüme edememişlerdir. ‘Diyö’den başka diyö yok’ demişlerdir. Görülüyor ki, hem ilah hem de Allah yerine ‘diyö’ demişler ve Allah ile İlah’ı temyiz edememişlerdir (ayıraramamışlar)⁶⁸.

“Allah” kelimesinin tesniyesi (ikilisi) ve cemisi (çoğulu) yoktur. Ama “Tanrı” kavramının mukabili olarak kullanılan “ilah” kelimesinin çoğulu (cemisi) “âlihe” kavramıyla ifade edilir. Yani “ilahlar” demektir. Bunun gibi “Tanrı, Huda, Rabb gibi kavramların çoğulları olarak “Tanrılar” (âlihe), Rabler” (Erbab) şeklinde ifade etmek mümkünken “Allahlar” şeklinde çoğul (cemi) sığasıyla ifade edilemez. Allah, Mabud olduğundan dolayı değil, Allah olduğundan dolayı mabuttur. İnsanlar, puta tapar, ateşe tapar, güneşe tapar, kahramanlara veya sevdiği şeylere tapar. Taptığında onlar ilah, mabud olurlar. Daha sonra bunlardan vaz geçer ve tanımaz olur. Onlar da (mabutlar) ilahiyet vasfını kaybederler. Halbuki insanlar Allah’ı mabud tanısın veya tanımasın, O zatında mabuttur. O’na her şey ibadete borçludur⁶⁹.

“Rahman” kelimesi

“Rahman” sadece Cenab-ı Hakk’a mahsus bir sıfattır. “Atşâne” vezninde mastardır. “Çok merhametli” şeklinde eksik bir şekilde tercüme edilebilmektedir. Tam olarak “rahman” kelimesinin Türkçesi yoktur. “Esirgeyen” şeklinde yapılan tercüme eksiktir. Zira “esirgemek” kıskanmak demektir⁷⁰. Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “herkese, her canlıya merhamet eden (Tanrı)” şeklinde tarifi yapılmıştır⁷¹. “Rahman” kelimesinin ülkemizde isim olarak kullanılması yaygındır. Genellikle bu kelimenin başına “Abd” ilavesiyle “Abdurrahman” şeklinde kullanılmaktadır.

“Rahim” kelimesi

“Rahim” kelimesi Allah’ın sıfatlarından biridir. “Azîmun” vezninde mastardır. “Çok merhamet edici” demektir⁷². Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “Acıma ve esirgeme” olarak tarif edilmiştir⁷³. Türkler arasında isim olarak kullanılması yaygındır. “Rahim” şeklinde kullanıldığı gibi “Abdurrahim” şeklinde de kullanılmaktadır.

“Rahman” ile “Rahim” Arasındaki Fark

Rahman ve Rahim kavramları arasında bazı farklar vardır. Rahman sıfatı sadece Allah’a mahsustur. Kullar için düşünülemez. Allah’ın rahmet sıfatının dışında olan hiçbir şey tasavvur edilemez. Kâinatta var olan bütün varlıklar; inanan, inanmayan, hayvanat ve tabiat olmak üzere her şey Allah’ın rahmetiyle vücuda gelmişlerdir. Her şey ve herkes Rahman sıfatına muhataptır. Yani Allah’ın merhamet sıfatının kapsamı içine girer⁷⁴.

⁶⁸ Yazır, age, s. 25.

⁶⁹ Yazır, age, s. 29-30.

⁷⁰ Yazır, age, s. 32-33.

⁷¹ Türkçe Sözlük (TDK), “Rahman” maddesi.

⁷² Yazır, age, s. 33.

⁷³ Türkçe sözlük (TDK), “Rahim” maddesi

⁷⁴ Yazır, age, s. 34-35.

Allah'ın sıfatlarından biri olan Rahim, herkese şamil değildir. Rahim sıfatı, hayırlı fiil sahiplerini muhatap alır⁷⁵. Rahman sıfatı dünyada herkesi (Müslüman ve kâfir ayırmadan) ve her şeyi muhatap alırken rahim sıfatı ahirette sadece Müslümanları muhatap alır.

“Hamd” Kelimesi

“Hamd” kelimesi dördüncü baptan “katlün” vezninde mastardır. Türkçemizde “hamd” kelimesi şu anlamlarda kullanılmıştır;

1.“Hamd” kelimesi dilimizde memnuniyet anlamında kullanılan bir kelimedir. Allah'ın verdiği nimetlere mukabil olarak insanların teşekkürüdür. Mesela “Allah’a hamdolsun” gibi.

2. “Hamd” kelimesi isim olarak kullanılmıştır. Mesela “Ahmed, Mahmud, Mehmed (Muhammad SAV)⁷⁶ gibi kelimeler “hamd” kelimesiyle aynı kökten gelir.

3. Övmek anlamında kullanılmıştır. “Medih” ve “meddah” gibi. Mesela “Fatih Sultan Mehmed Han Peygamberimizin medhine mazhar olmuştur”. “Medih” ile “hamd” aynı kökten gelir fakat kullanım yerleri farklıdır. “Medih” ihsandan önce veya sonra yapılabilir⁷⁷. Sevgili peygamberimizin İstanbul’a fetheden Fatih Sultan Mehmed’i medhettiği gibi. Fakat “hamd” mutlaka ihsandan sonra yapılır⁷⁸.

Günlük dilimizde kullanmakta olduğumuz “şükür” kavramıyla “hamd” bazen birbirine karıştırılmaktadır. Bu iki kavram arasında bazı farklar vardır ve şöyledir;

Hamd bir ihsandan önce veya sonra yapılabilir. Şükür sadece ihsandan sonra yapılır. Yukarıda bunun örneği verildi.

Hamd, hayır zannedilen veya şer zannedilen her türlü vukuatın meydana gelmesi halinde, şükür sadece hayır zannedilen olaylardan sonra yapılır. Memnun olmayacağı bir olayla karşılaşan birinin isyan etmemesi, hamdetmek olarak kabul edilir. Mesela deprem âfetine maruz kalan birinin en makul davranışı isyan etmek değil tedbir almaktır. Böyle bir vaka karşısında şükredilmez. Zira “şükür” memnuniyeti ifade eder ve devamı arzu edilir. Hamdeden biri, tekrar bir muhtemel âfet vukuunda daha az zarar görmek maksadıyla tedbir almayı tercih eder. İman ilkelerimizde bu husus “hayrihi ve şerihî min Allah’i teala” (hayır ve şer Allah’tandır) şeklinde ifade edilmiştir.

“Rab” Kelimesi

“Rab”, “Allah” anlamında “terbiye edici” ve “Mürebbî” şeklinde kullanılır.

“Âlemîn” kelimesi

⁷⁵ Yazır, age, s.36-37.

⁷⁶ Türklerde peygamberimizin güzel ismi “Muhammed SAV” telaffuz edildiğinde salatü selam getirmek gerektiğinden, unutulabilir veya ihmal edilebilir endişesiyle atalarımız, imlası aynı olan “Muhammed (SAV)” yerine “Mehmed” ismini kullanmayı tercih etmişlerdir.

⁷⁷ Yazır, age, s. 57.

⁷⁸ Yazır, age, s. 57.

“Âlemîn” kelimesi ism-i fail (âlem)çemi müzekkerdir. “Âlemler” demektir. Dilimizde her iki şekliyle kullanılmaktadır. “Âlem”, yeryüzü ve gökyüzünde nesnelere teşkil ettiği bütün kâinat, dünya, cihan demektir. Mesela “İnsan âlemde hayal ettiği gibi yaşar” (Y. K. Beyatlı)⁷⁹.

“Mâlik” Kelimesi

“Malik” kelimesiyle melik, mülk, istimlak kelimeleri aynı köktendir. “Malik” kelimesi İsm-i faildir. “Mâlik” veya “melik” padişah, hükümdar, sahip olmak demektir. Abbasilerden sonra İslam dünyasında kullanılmaya başlanmıştır. Horasan ve Maverâünnehir’de hâkimiyet tesis eden Samaniler tarafından ilk defa “melik” unvanı kullanılmıştır. Daha sonra Büveyhiler tarafından İslam halifesinin müsaadesi olmaksızın bu unvan kullanılmıştır. İslam halifesinin “melik” unvanının kullanılmasına müsaade ettiği tek devlet Selçuklu olmuştur⁸⁰. Bu durum, milletimizin İslamiyet’i samimiyetle benimsemesinin yüzlerce göstergesinden sadece biri olup aynı zamanda Türk milletinin ehl-i sünnet İslam’ının hem kalkanı hem de kılıcı olduğunun ispatlarından biridir.

“Yevm” Kelimesi

“Yevm” gün demektir. Türkçede “yevmî gazete” (günlük gazete), “yevmiyeci” (günlükçü), işletmelerde kullanılan “yevmiye defteri” (günlük defter) şeklinde kullanılmaktadır.

“Din” Kelimesi

“Din” kelimesi Türkçede inançla alakalı bir kavram olarak kullanılmıştır. Türklerin büyük bir çoğunluğu Müslüman olduğundan, “din” kelimesiyle İslamiyet kast edilmiştir.

“Nağbüdü” Kelimesi

“Nağbüdü” kelimesiyle ibadet, ibadethane, mabud ve âbid aynı köktendir. Arapça kökenli kelimeler Türkçede genellikle mastar, ism-i fail, ism-i zaman ve mekân, ism-i mef’ul ve ism-i tafdil sığılarında kullanılmışlardır. “Nağbüdü” kelimesi, “âbid” kelimesinin fiil-i müzarisidir ve “ibadet ederiz” demektir. Dilimize Arapçadan kazanılmış kelimelerin müzari olarak kullanılmasına pek rastlanmaz. Ancak bu kelimenin ism-i faili (âbid-ibadet eden), mastarı (ibadet-ibadet etmek), ism-i mef’ul (ma’bud-ibadet olunan), ism-i mekan (mabed-ibadet edilecek mekan) gibi sığılarda kullanılmıştır ve kullanılmaktadır.

“Nestein” Kelimesi

“Nestein” kelimesiyle istiane (sığınmak), iane (yardım) ve muin (yardımcı olmak) kelimeleri aynı köktendir. “Nestein” kelimesi, istif’al babından “istiane” kelimesinden fiil-i müzaridir ve “yardım isteriz” demektir. Bu kelimenin kökü “iane’dır”. “İane” yardım demektir. Bu kelime istif’al babına nakledilince “yardım istemek” anlamına gelir. “Nestein” kelimesinin Türkçede kullanımı yoktur ama bu kelimeyle aynı kökten gelen “iane” kelimesi Türkçede kullanılmış ve kullanılmaktadır. Fatiha suresinde geçen “nestein” kelimesi bu haliyle değil ama mevcut kelimenin kökü (iane) bakımından Türkçede kullanılmaktadır.

⁷⁹ Türkçe Sözlük, “Âlem” maddesi (TDK)

⁸⁰ <http://www.filozof.net/Turkce/islam-tarihi/15374-melik-nedir-unvan-tarihte-melik-hakkinda-bilgi.html>(18.02.2018:22:26)

“ihdinâ” Kelimesi

“İhdina” kelimesiyle hâdi ve hidayet kelimeleri aynı köktendir. “İhdina”, “hidayet” kelimesiyle aynı kökten gelir, emr-i hazırdir ve “bize hidayet ver” demektir. “Hâdi” (hidayet verici), “mehdi” (hidayet olunmuş) gibi Türkçede kullanılmaları vardır.

“Sırat-ı Müstakim” kelimesi

“Sırat” yol, “müstakim” doğru demektir. Türkçede bu iki kelime birlikte kullanılır. “Müstakim” kelimesi, “istikamet” (doğru) kelimesiyle aynı kökten gelir. Türkçede “sırat-ı müstakim” kavramı, dergi adı⁸¹ ve parti adı olarak⁸² kullanılmıştır.

“Enam-te” Kelimesi

“Enamte” kelimesiyle nimet, nâim, in’am (nimetlendirmek) kelimeleriyle aynı kökten gelir. Fiil-i mazidir. “Sen in’am ettin” demektir. Türkçede bu şekliyle kullanımı pek yoktur. Fakat bu kelimenin farklı şekillerde kullanımı vardır. Mesela “in’am etmek”, “nimetlendirmek”.

“Gayr” kelimesi

“Gayr” kelimesiyle ağıyar aynı köktendir. “Gayr”, “başka, dışında” demektir⁸³. Çoğulu ağıyâr’dır “başkaları” demektir⁸⁴.

“Mağdup” Kelimesi

“Mağdup” kelimesiyle gazap kelimesiyle aynı kökten gelir. İsm-i mef’uldur. Gazap olunmuş veya gazaba uğramış demektir.

“Dâllîn” Kelimesi

Dâllîn” kelimesiyle mudil, dâlalet(sapkınlık) kelimeleri aynı köktendir. “Dâllîn”, çoğul bir kelimedir, “sapkınlar” demektir⁸⁵.

TÜRK MİLLETİNİN İSTİKBALİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Darbeler ve Darbe Teşebbüsleri 1950’den İtibaren Başlamıştır

Osmanlı döneminde yapılan darbeler müesses nizamı yıkmak, Cumhuriyet döneminde yapılan darbeler milli iradeye yok etmek için yapılmıştır. Milletimizin kahir ekseriyetinin Fatiha ruhuyla bütünleşmesi darbeci anlayışı daima rahatsız etmiştir.

Cumhuriyet döneminin ilk darbe teşebbüsü 6 Haziran 1950’dir. Bu darbe teşebbüsünün temel sebeplerinden biri ezan-ı muhammedi’nin aslî şekilde okunmasına müsaade edilmesidir. Hatırlanmalıdır ki, 1932

⁸¹ “Sırat-ı Müstakim dergisi 1908-1966 yılları arasında Eşref Edip Fergan (1882-1971) tarafından çıkarılmıştır. Emre Polat, **Eşref Edip Fergan’ın Hayatı Eserleri ve Edebi Kişiliği** (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları (Türk-İslam Edebiyatı Anabilim Dalı), Ankara 2011.

⁸² Doğru Yol Partisi 1983 yılında kurulmuştur.

⁸³ Türkçe Sözlük (TDK), “Gayr” maddesi.

⁸⁴ Mehmet Kanar, **Osmanlıca Türkçe Sözlük**, “ağıyâr” maddesi.

⁸⁵ Mehmet Kanar, **Osmanlıca Türkçe Sözlük**, “Dâlâlet” maddesi.

yılında yapılan düzenleme ile ezanın Arapça okunmasına yasak getirildi. Karara göre Türkçe dışında (Tanrı uludur şeklinde başlayan ezan. Sanki başka bir dille okunan ezan varmış gibi !) ezan okunması yasaklandı.

Darbelerin temel hususiyeti milli iradeye olan tahammülsüzlüktür. 14 Mayıs 1950'de hür ve hilesiz yapılan seçimlerde tecelli eden irade-i milliye tahammülü olmayan ordu içindeki bir kısım subaylar 6 Haziran 1950'de darbe teşebbüsünde bulunmuşlardır. Bu darbeciler dönemin Demokrat Parti hükümeti tarafından tasfiye edilmişlerdir. Bu gelişmeden bir hafta sonra 16 Haziran 1950'de ezan-ı Muhammedi'nin Türkçe okunma mecburiyeti iptal edilmiştir. Bu tarihten itibaren "Tanrı uludur" şeklinde 18 sene bu vatanda zorla okutulan ezan, artık hür bir atmosferde ve aslı şekliyle okunmaya başlanmıştır. CHP'nin de kerhen desteklediği⁸⁶ bu düzenleme milletimiz tarafından bayram sevinciyle karşılanmıştır. 16 Haziran 1950'de başlayan ezan hürriyeti halen devam etmektedir. Milletçe temenni ediyoruz ki, kıyamete kadar ülkemizde ezan susmasın ve bayrak inmesin.

Dilde Tasfiye Uygulaması Toplumun Alzheimer Yapmıştır

1932-1937 arasında teşebbüs edilen ve Güneş Dil Teorisiyle vazgeçilen dilde tasfiye çalışması, Türk milletinin bin yıllık sosyo-kültürel mirasın intikalini sadece engellemekle kalmamış aynı zamanda Cumhuriyet döneminde nesillerin iletişimine büyük darbeler vurmuştur.

Bir milletin hafızası demek kelime ve kavramların kaybedilmesi bir ülkenin toprak kaybetmesinden daha dehşetlidir. Yüzerce yıl kullanmakta olduğumuz "hayat", "cevap" ve "gaye" gibi binlerce kelimeler, "sadeleştirme" alışkanlığı ve kolaycılığı devam ederse hafızamızı hatırlamak için lügate bakmak mecburiyetinde kalınacaktır.

Yukarıda verilen örneklerden anlaşılmaktadır ki, başka ülkelerde yapılan dilde tasfiye çalışmaları hem Türkiye kadar uzun süreli olmamış hem de Türkiye'deki kadar tahrip edici olmamıştır. Türkiye'de Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan ve daha sonraki yıllarda da devam ettirilmek istenilen tasfiye hareketlerinin diğer ülkelerden hatırı sayılır bir farkı da; sadece Arapça ve farsça kelimelerin hedef alınmasıdır. Arapça ve Farsça kelimelerinin arka planında İslamiyet olduğunu tekrar hatırlatmakta fayda vardır.

Türk Milletinin İslamiyet ile Şereflenmesi Türklük Şuurunu Kristalize etmiştir

İslam dini milletimizin öteden beri var olan cihangirlik anlayışını pekiştirmiştir. Cumhuriyet öncesi tarihimiz bunun vesikalarıyla doludur. Cumhuriyet devriyle birlikte hududumuzun Misak-ı Milli ile sınırlanmış olması, gönül coğrafyamızı asla tahdit edemez ve etmemelidir. Ayrıca tarihî zaruretler neticesinde milletçe almış olduğumuz "milli devlet" mevki, bizi binlerce yıllık engin Türk tarihinin tecrübesinden istifade etmemize engel değildir ve olamaz. Fatiha suresi ve Kur'an'la bütünleşen Türk milleti hem Türklük şuurunu muhafaza etmiş hem de bölgesinde ve dünyada barışın tesisinde tayin edici olmuş ve istikbalde de aynı misyonunu Kur'an ile bütünleştiği müddetçe devam ettirecektir.

⁸⁶Trabzon Milletvekili Cemal Reşit Eyüboğlu CHP'nin Arapça ezana karşı çıkmayacağını açıkladı. Cemal Reşit Eyüboğlu'nun TBMM'de görüşmeler sırasında yaptığı konuşmanın bir kısmı şöyledir; "Sayın arkadaşlar, Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesinden, ezana taalluk eden ceza hükmünün kaldırılması maksadıyla hükümetin bugün huzurunuzda getirdiği kanun tasarısı hakkındaki CHP Meclis Grubu'nun görüşünü arz ediyorum. Bu memlekette milli devlet ve milli şuur politikası cumhuriyet ile kurulmuş ve CHP bu politikayı takip etmiştir. Bu politika icabı olarak ezan meselesi de bir dil meselesi ve milli şuur meselesi telâkki edilmiştir. Milli devlet politikası, mümkün olan her yerde Türkçe'nin kullanılmasını emreder. Türk vatanında ibadete çağırmanın da öz dilimizle olmasını bu bakımdan daima tercih ettik. Türkçe ezan-Arapça ezan mevzuu üzerinde bir politika münakaşası açmaya taraftar değiliz. Milli şuurun bu konuyu kendiliğinden halledeceğine güvenerek, Arapça ezan meselesinin ceza konusu olmaktan çıkarılmasına aleyhtar olmayacağız" TBMM Zabıt Ceridesi, (16. 6. 1950), s. 182.

Türk Milleti İslamiyet’i Yaşama Hususunda Samimi Ve Kararlıdır

Tek partili dönemde milletimiz inancını yaşamak istemiş fakat idareci zümre halkın inancına müdahil olmuştur. Ancak tek partili dönem idareci zümresinin halkın inancına müdahalesi, halkın kararlılığı ve samimiyeti sayesinde akim kalmıştır. Fatiha suresindeki kelimelerin günlük dilde kullanılması bunun en bariz delilidir.

Türk Milletini Diğer Müslüman Milletlerden Farklı Kılan Meziyetleri Vardır

İrk diye bir gerçek vardır. Hepimiz Hz. Adem’in çocukları olsak da zaman içinde coğrafya ve iklim şartları, beslenme ve akrabalık gibi unsurların tesiriyle farklı ırk ve kabileler ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar insanlık âleminin Hz. Adem’in neslinden geldiği gerçeğini değiştirmez.

Bizim Türk milletine mensup olmamız sevgili peygamberimizi önder olarak kabul etmemize asla engel değildir ve nitekim olmamıştır. Her millet mensup olduğu milleti sevebilir ve sevmelidir. Buna aidiyet hissi diyoruz. Bu husustaki temel kriterimiz sevgili peygamberimizdir. Yani Kur’an ve sünnettir. Sevgili peygamberimiz “Kişi kavmini sevmekle ayıplanamaz” buyurmuştur⁸⁷.

Biz ırk gerçeğini kabul ediyoruz fakat asla ırkçı değiliz ve olamayız. Akrabalık ve yakınlık duygusuyla mensup olduğumuz milleti sevmenin mahzur teşkil etmediğini sevgili peygamberimizden öğrenmiş bulunuyoruz. Ayrıca ait olduğumuz milletimize karşı derinden hissettiğimiz fitri sevgimizin yanında atalarımızın İslamiyet’e yapmış olduğu samimi ve kaliteli hizmet de vardır.

Türk milletini mümtaz kılan bazı hususlar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır; Sevgili peygamberimize hürmette milletimiz emsalsizdir. “Muhammed” (SAV) ismi yerine O’na hürmet maksadıyla “mehmed” adını kullanmayı tercih etmiştir. Ordusuna “peygamber ocağı”, neferine “Mehmetçik” demiştir. Kur’an-ı Kerim’i göğüsten aşağı tutmamış ve sevgili peygamberimizin yıldız ashabının hepsini, hiçbir ayırım yapmadan gözü gibi sevmiş ve hürmette kusur etmemiştir. Kanaatiniz odur ki, milletimizin bu emsalsiz hürmeti sebebiyle tarih boyunca cihangir devletler kurmuştur. Cumhuriyet’in ilk yıllarında marjinal bir idareci zümre tarafından Türk milletiyle Kur’an-ı Kerim’in arası açılmak istenmişse de, sevgili peygamberimizin duasını almış olan milletimiz buna müsaade etmemiştir.

İrkinin (Türk) adıyla Müslüman kimliğinin bütünleştiği tek millet bizim milletimizdir. Türk demek Müslüman demektir. Günümüzde Hristiyan Türkler veya başka vasıfta olanlar varsa bunlar arizîdir ve istisnaidir. Hatırlamak gerekir ki, istisnalar daima kaideyi güçlendirir. Türk dünyasında ana gövde ehl-i sünnet İslam’ını benimsemiş ve sevgili peygamberimizin izinde olan kitledir.

İstanbul merkezli Türklük, sadece Müslüman değildir aynı zamanda İslamiyet’i temsil mevkiindedir. Hatırlanacağı üzere Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey 1055’de Bağdat’a girip İslam halifesi Kaım bi Emrillah’ı Şia Büheyhioğulları’nın tasallutundan kurtarıp O’nun duasını aldığı tarihten itibaren Türk milleti ehl-i sünnet İslam’ının hem kalkını hem de kılıcı olmuştur. 11. Asırdan itibaren her Müslüman Türk’ün gönlünde İstanbul’un fethi Kızılelma olmuş ve 15. Asrın ilk yarısında İstanbul’un fethiyle sevgili peygamberimizin methine mazhar olan Fatih Sultan Mehmed’in şahsında İstanbul merkezli Türklük İslamiyet’i temsil mevkiine mazhar olmuştur. Yavuz Sultan Selim ile resmen İslamiyet’i temsil konumunda olan İstanbul merkezli Türklük,

⁸⁷ Vasile b. El-Eska’ anlatıyor: Hz. Peygamber (SAV)’e “Kişinin kavmini sevmesi asabiyet/ırkçılık sayılır mı?” diye sordum. “**Hayır, asabiyet/ ırkçılık, kişinin kavminin yaptığı zulmüne yardımcı olmasıdır.**” diye buyurdu. Ahmed b. Hanbel, 4/107; Mecmau’z-zevaid, 6/244.

1924’de kadar bu şerefli rütbeyi iftiharla taşımıştır. Bu tarihte hilafet “TBMM’nin şahs-ı manevisinde mündemiçtir” denilerek ilga edilmişse de Türk milleti sevgili peygamberimizi ve onun hilafetini, gönlünde fahrî olarak taşımakta ve ebediyete kadar taşımaya kararlıdır. Bu yönüyle milletimiz diğer Müslüman milletlerden farklıdır ve bu meziyetini Fatiha suresiyle olan bütünlüğü sayesinde muhafaza etmiş ve etmeye devam etmektedir.

“Ve” Bağlacı Kur’an-ı Kerim’den Türkçeye Geçmiştir

Türk Milleti Kur’an-ı Kerim İle Bütünleşmiştir. Her ayetten en az iki kelime, Arapçada kullanıldığı şekliyle aynen Türkçeye geçmiştir. İslam öncesinde metinlerde «ve» bağlacı yoktur. Bunun yerine «dahi, daki» gibi bağlaçlar kullanılmaktaydı.

Türk Milleti Kur’an-ı Kerim ile Bütünleşmiştir

Kur’an-ı Kerim baştan sona okunduğunda görülecektir ki, her ayetten en az 4-5 kelime Türkçeye geçmiş ve halen kullanılmaktadır. Bu çalışmamızda örnek olarak bakara suresinden bir ayet (ayet: 250), ilk sure (Fatiha) ve son sure (Nas) seçilmiştir. Bu üç örnekte de görüldüğü gibi; Türkçeye geçmiş bulunan ve halen kullanılmakta olan kelimesi sayısı yüzde 90’dır. Kur’an-ı Kerim’deki kelimelerin hem telaffuz ve hem de mana bakımından aynen dilimize geçmesi, milletimizin Kur’an-ı Kerim’i bütün benliğiyle kabullenmesi anlamına gelir.

SONUÇ

1930’lu yıllarda gündeme getirilen ve zaman zaman tekrar tekrar ısıtılıp marjinal bir zümre tarafından gündeme getirilen Türkçe ibadet fikri asla iyi niyetli değildir. Türkçe ezan uygulaması da bu anlayışın bir parçasıdır. Meal çalışmalarına gelince; bu anlayış Türkçe ibadet fikrinin örtülü bir uzantısıdır. Yani mealin Kur’an-ı Kerim’in orijinal metni yerine ikame edilmesine teşebbüs edilmesi, sadece Kur’an-ı Kerim’i tahrif maksadı gütmeyen aynı zamanda sünneti de dikkate almamak neticesine götürür. Burada doğru anlaşılması gereken husus şudur ki, meal ve tefsir okunmamalı denilemez. Elbette meal ve tefsir okunmalıdır fakat bu hususta seçici olunmalıdır. Sadece mealle iktifa etmek Kur’an-ı Kerim’in anlaşılmasına hizmet etmez. Unutulmamalıdır ki, hiçbir lisan başka bir dile aynen aktarılamaz. Millet olarak Kur’an-ı Kerim’i anlamaya çalışmak bakımından mealle birlikte tefsire müracaat etmek, meselenin önemini ve hassasiyetine ortaya koyar. Dinlerarası diyalog, sünneti hafife almak ve tarihselcilik gibi çalışmalar, 1930’lu yıllardaki tatbik edilen anlayışın günümüzdeki yansımalarıdır. Türk milletinin özü olan Ehl-i sünnet anlayışı bu ve benzeri ârzi yapılanmalarını engelleyecek yegane direnç noktasıdır.

Üzerinde yaşadığımız son Türk vatanı Türklük dünyası için büyük önem arz eder. Unutmamak gerekir ki, İstanbul merkezli Türklük, Türk ve İslam dünyasının reisi mevkiindedir. Bazı tarihi zaruretle Misak-ı Milli hudutlarına sıkışıp kalmamız bizi asla Türk-İslam dünyasıyla sosyo-kültürel irtibatımızı kesmemize sebebiyet vermemelidir. Milletimizin Kur’an’la bütünleşmesi demek, bu coğrafyada varlığımızın devamı anlamına gelir. Unutmamak gerekir ki, İstanbul merkezli Türklüğün düşmesi, Türk ve İslam dünyasının izmihlali anlamına gelir. Türk ve İslam dünyasının tek ümidi İstanbul merkezli Türklüktür. İstanbul ve atalarımız, sevgili peygamberimizin yüzlerce yıl şerefli haleflliğini bütün samimiyetiyle yerine getirmiştir.

Tanzimat ile başlayan ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında tavan yapan sosyo-kültürel kırılmalara rağmen İstanbul merkezli Türklük, Kur’an-ı Kerim ile bütünleşmesini devam ettirmiştir. 1930’lu yıllarda sırf Kur’an

menşeli olduğundan binlerce kelimenin yasaklanması, irfan dünyamızda tahribatlara sebebiyet verse de milletimizin mayasının sağlam olması ve sevgili peygamberimizin duasının bereketiyle bunların hepsi aşılmıştır. Temenni ediyoruz ve en samimi şekilde ümit ediyoruz ki, İstanbul merkezli Türklüğün Kur'an-ı Kerim ile bütünleşmesi sadece Türk-İslam dünyasının dirilişine değil aynı zamanda bölgemiz başta olmak üzere dünya barışına da tam katkı sağlayacaktır.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

KİTAP ve MAKALELER

Ahmed b. Hanbel, 4/107; Mecmau'z-zevaid, 6/244. [https://sorularlaislamiyet.com/kisi-kavmini-sevmekle-kinanamaz-sozu-hadis-midir-hadis-ise-tam-olarak-manasini-ve-anlamini-0\(01.06.2018;10:01\)](https://sorularlaislamiyet.com/kisi-kavmini-sevmekle-kinanamaz-sozu-hadis-midir-hadis-ise-tam-olarak-manasini-ve-anlamini-0(01.06.2018;10:01))

ARGUNŞAH, Hülya. **Ömer Seyfettin ve Yakup Kadri'nin Yeni Lisan Tartışmaları**, <http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/2011s715/2011715hargunsah.pdf> (01.06.2018: 09:50)

BAŞAR, Ahmet Hamdi. **Atatürk'le Üç Ay ve 1930'dan Sonraki Türkiye**, Tan Matbaası, İstanbul 1945.

ÇİTÇİ, Sinan. "Peyami Safa'nın Osmanlıca Hakkında Düşünceleri", **Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, II. (Güz 2011).

EMİNOĞLU, Mehmet. **Konya Karatay Medresesi Yazı İncileri**, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya 2013.

ERKAL, Mustafa. **Sosyoloji (Toplumbilim)**, KTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Yayınları, Trabzon 1982.

LEWİS, Geoffrey. (Ter: Mehmet Fatih Uslu) , **Trajik Başarı Türk Dil Reformu**, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2004.

LEWİS, Bernard. **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Türk Tarihi kurumu Yayınları, Ankara 2000.

POLAT, Emre. **Eşref Edip Fergan'ın Hayatı Eserleri ve Edebi Kişiliği** (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları (Türk-İslam Edebiyatı Anabilim Dalı), Ankara 2011.

SAFA, Peyami. **Osmanlıca Türkçe Uydurmaca**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1970.

TURAN, Osman. **Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi**, C. I, II, Turan Neşriyat Yurdu Yayını, İstanbul-1969.

YAZIR, Elmalılı M. Hamdi. **Hak Dini Kur'an Dili**, C. 1, Eser Neşriyat, İstanbul 1971.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi. **Hak Dini Kur'an Dili**, C. 1, Eser Neşriyat, İstanbul 1971.

SÜRELİ YAYINLAR ve LÜGATLER

TBMM Zabıt Ceridesi

Kanar, Mehmet. **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**.

Türkçe Sözlük (TDK)

İNTERNET

<http://www.bakimliyiz.com/turkce-ve-edebiyat/70641-nurullah-atac-biyografisi.html>(04.02.2018 (22:54)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_de_Saussure(31 Ağustos 2015).

<http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/2011s715/2011715hargunsah.pdf> (01.06.2018: 09:50)

<http://www.dersimiz.com/bilgibankasi/VALA-NUREDDIN-VA-N-KIMDIR-HAKKINDA-BILGI-3237.html>(04.03.2018; 14.:05)

<http://2inci.blogcu.com/nazim-hikmet-eski-yeni-kavgasi-1/410802>(04.03.2018; 15:11).

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCne%C5%9F-Dil_Teorisi(29 Ekim 2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCne%C5%9F-Dil_Teorisi Ekim 2015)

<http://www.filozof.net/Turkce/islam-tarihi/15374-melik-nedir-unvan-tarihte-melik-hakkinda-bilgi.html>(18.02.2018:22:26)

<https://sorularlailamiyet.com/kisi-kavmini-sevmekle-kinanamaz-sozu-hadis-midir-hadis-ise-tam-olarak-manasini-ve-anlamini-0>(01.06.2018;10:01)